

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Přibližování Albánie k evropským integracím

Approaching of Albania to the European Integrations

Student: Bc. Alice Juřinová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Iva Honová

Ostrava 2008

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 25. dubna 2008

.....

Bc. Alice Juřinová

Děkuji vedoucí diplomové práce paní Ing. Ivě Honové za odborné vedení při vypracování této práce, za odborné rady a cenné připomínky, které mi byly v průběhu jejího zpracování poskytnuty.

Obsah

Úvod	5
1 Ekonomika a politika Albánie minulosti a přítomnosti	7
1.1 Základní charakteristika Albánie	7
1.2 Politická situace země	10
1.2.1 Volební systém Albánie	12
1.3 Ekonomická situace země	13
1.4 Legislativní a institucionální rozvoj země	18
2 Albánie jako členský stát CEFTA	20
2.1 Integroční aktivity ve SVE vedoucí ke vzniku CEFTA	20
2.2 Vznik a vývoj CEFTA.....	22
2.3 Proces rozšiřování CEFTA.....	23
2.4 Charakteristika současných členských států CEFTA.....	25
2.5 Komparace členských států CEFTA z hlediska vybraných kritérií	28
2.6 Vzájemný obchod států CEFTA	37
3 Vytváření předpokladů pro budoucí přijetí Albánie do EU	41
3.1 Stabilizační a asociační proces	41
3.2 Hlavní milníky ve vývoji spolupráce EU a Albánské republiky.....	44
3.2.1 Čerpání země z finančních prostředků EU	45
3.3 Plnění Kodaňských kritérií.....	50
3.3.1 Politická kritéria	50
3.3.2 Ekonomická kritéria	54
3.4 Analýza vzájemného obchodu Albánie se státy EU.....	57
3.4.1 Dynamika a struktura obchodu Albánie s EU-25.....	59
Závěr	63
Seznam použité literatury	66
Seznam použitých zkratk a symbolů	73
Seznam příloh	75

Úvod

Vztahy Evropské unie s jednotlivými státy západního Balkánu procházely po skončení studené války složitým vývojem. Byly poznamenány konflikty, k nimž došlo po rozpadu bývalé federální Jugoslávie. EU zaujímá ve vztahu k danému regionu zvláštní místo. Pro všechny tyto státy je nejvýznamnějším hospodářským partnerem a zároveň největším poskytovatelem hospodářské pomoci, což platí i pro Albánii. Předmětem této diplomové práce je přibližování Albánie k evropským integracím.

Albánská republika je stát ležící v jihovýchodní Evropě na Balkánském poloostrově. Jedná se o parlamentní republiku, která od roku 1991 ušla, v souvislosti s reformami, kus cesty. Počáteční kroky byly poznamenány několika sociálně – ekonomickými krizemi, které vedly ke kolapsu institucionálního uspořádání a způsobily v procesu reformy řadu překážek. Složitá regionální situace, zejména krize v Kosovu z roku 1999, která vyprovokovala rozsáhlé toky finanční pomoci v zemi, spolu s rozvrácenou politickou scénou a relativně slabým postavením institucí, bránila v poslední dekádě dosažení většího stupně reformy a rozvoje.

Albánie se řadí k potenciálním kandidátům na členství v Evropské unii a v současné době je vstup do struktur EU jejím prioritním cílem. Albánie plně participuje na Stabilizačním a asociačním procesu, který reflektuje politický a strategický význam Balkánských států v EU. Na druhé straně je hlavním smyslem EU v daném regionu rozšířit oblast míru, stability, prosperity a svobody. Významným mezníkem v integračních úsilích země bylo podepsání dohody o volném obchodu CEFTA se státy JVE.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. V první kapitole „Ekonomika a politika Albánie minulosti a přítomnosti“ uvedu základní charakteristiku a představím zemi z pohledu historického, vnitropolitického uspořádání a hospodářského vývoje.

Ve druhé kapitole „Albánie jako členský stát CEFTA“ se budu věnovat vybraným aktivitám, které vedly ke vzniku integrace, provedu komparaci současné členské základny z hlediska vybraných kritérií a zaměřím se na jejich vzájemný obchod.

Ve třetí kapitole „Vytváření předpokladů pro budoucí přijetí Albánie do EU“ charakterizují Stabilizační a asociační proces, hlavní milníky ve vývoji země a EU, posoudím plnění Kodaňských kritérií, zhodnotím kroky země v procesu jejího přibližování se k evropským integracím a analyzuji vzájemný obchod Albánie se státy EU.

Cílem této diplomové práce je uvést základní charakteristiku Albánie, rozebrat integraci CEFTA a provést komparaci současné členské základny. Dále pak zhodnotit kroky Albánie v jejím procesu přibližování se do evropských integrací, posoudit zemi z hlediska plnění Kodaňských kritérií a předikovat budoucí vstup Albánie do EU.

1 Ekonomika a politika Albánie minulosti a přítomnosti



Evropská unie se v posledních letech snaží v jihovýchodní Evropě o vytvoření takové situace, aby došlo k zamezení vojenských konfliktů a rozšíření oblasti míru, stability, prosperity a přátelství v Evropě, tak jak byla od počátku budována ES. Hlavním pilířem nové politiky EU vůči Balkánu se stal Stabilizační a asociační proces, který vychází z přehodnocení dosavadní unijní politiky vůči Balkánu a přihlíží ke skutečnostem, které EU získala při rozšiřování o země střední a východní Evropy. O zemích západního Balkánu se hovoří jako o potenciálních kandidátech na členství v EU, což platí také pro Albánskou republiku.

1.1 Základní charakteristika Albánie

Albánie je země ležící v jihovýchodní Evropě na Balkánském poloostrově. Ze západu ji omývá Jaderské moře, na severu pak hraničí s Černou Horou, na severovýchodě se srbskou autonomní oblastí Kosovo, na východě s Makedonií a na jihu s Řeckem. Albánie zaujímá rozlohu 28 748 km² a velikost populace je 3,6 milionů obyvatel¹. Hlavním městem je Tirana s 800 000 obyvateli.

Od dob Osmanské říše je hlavním náboženstvím islám, dále pak ortodoxní křesťanství a římskokatolické křesťanství. Ortodoxní Albánci žijí převážně na jihu země a Albánci římskokatolického vyznání zejména na severozápadě státu. Islám je rozšířen téměř všude.

Albánie vyhlásila **28. listopadu 1912** nezávislost na Osmanské říši a stala se republikou. V Londýně byla o rok později podepsána mírová smlouva, která Albánii již stanovila definitivně jako nezávislý stát. Nedlouho po tomto vysvobození však vypukla **první světová válka** a Albánie se stala jedním z bojišť válečného konfliktu.

¹ [43], údaj k roku 2008.

V období **druhé světové války** v roce 1939 Albánii obsadila fašistická Itálie spolu s Německem, kteří na území země zůstali až do roku 1944. Za spoluúčasti albánské komunistické strany se zformovalo protifašistické partyzánské hnutí, které ještě v tomtéž roce zemi osvobodilo. V jeho čele stál Enver Hodža, který si mezi lidmi získal autoritu. Po jeho smrti v roce 1985 docházelo v zemi ke stále se zhoršující situaci, kdy opozice chtěla kromě požadavku demokracie západního typu rovněž svobodu náboženského vyznání. O pět let později došlo k mnoha protivládním vystoupením, během nichž žádali lidé provedení výše zmíněných změn. Vláda tak nakonec byla dotlačena k provedení mnoha ústupků, které se týkaly zejména změn zákona a rovněž byla umožněna kandidatura nezávislých, ale předem schválených kandidátů, či byly povoleny malé soukromé podniky. S tím se však opozice nespokojila a požadovala svobodné volby. Během velké demonstrace 9. prosince 1990 Ústřední výbor albánské strany práce (PPSH) nakonec souhlasil s legalizací opozičních politických struktur. V této době byla ustanovena Demokratická strany a nedlouho poté i další strany demokratického typu.

V roce **1991** parlament přijal novou Ústavu, ve které byl název země změněn na Albánská republika. Vznikla nová vláda, jejímž předsedou byl Fatos Nano. Proti němu však opět stála opozice, která vyhlásila generální stávkou. Na začátku června téhož roku proto musela vzniknout vláda zcela nová, koaliční. Přesto země stabilní nebyla. Projevila se korupce, nezaměstnanost a zločinnost. V této době již Albánie uvažovala o členství v EU a v roce **1992** podepsala Dohodu o obchodu a spolupráci a mohla tak začít využívat finanční prostředky z programu PHARE.

V roce **1995** požádali představitelé země o členství v NATO. Albánská vláda proto přijala v **únoru 2001** politickou agendu pro oblast socio-ekonomického rozvoje. Tato agenda je založena na současných politických dokumentech, zejména na Veřejném investičním programu (Public Investment Program – PIP) a na Střednědobé výdajové dohodě (Medium-Term Expenditure Framework – MTEF), přihlíží k požadavkům Mezinárodního měnového fondu a Světové banky a zaměřuje se na čtyři hlavní oblasti:

- politický a institucionální rozvoj,
- lidské zdroje a sociální služby,
- rozvoj soukromého sektoru,
- veřejná infrastruktura.

Agenda v souvislosti s **politickým a institucionálním rozvojem** vytýčila cíle Albánie, a to profesionální, udržitelnou, motivující a zodpovědnou veřejnou administrativu. Rovněž zdůraznila, že hlavní priority legislativní reformy by se měly týkat dokončení strategie pro postupné uspořádání albánské legislativy s *acquis* Společenství, rozšíření kvality legislativního procesu a zajištění implementace práva.

V oblasti lidských zdrojů Agenda věnovala pozornost **vzdělávání**, kde se zaměřila na zajištění nezbytné infrastruktury pro implementaci standardů na všech úrovních vzdělání. Dále se zabývala zavedením povinné školní docházky zajišťující nabídku a poptávku prostřednictvím sloučení vzdělání ve venkovských oblastech a optimalizaci v lidských a technických zdrojích, která by vedla k uspokojení poptávky po pracovní síle. V oblasti **zdraví** by mělo dojít k navýšení finančních zdrojů, reorganizaci zdravotních služeb, zdokonalení infrastruktury a vybavení a zapojení soukromého sektoru.

Rozvoje soukromého sektoru by mělo být dosaženo prostřednictvím konkurenceschopnosti a zapojením albánských podniků do mezinárodního obchodu. Tohoto cíle by mělo být dosaženo díky vytvoření více chráněného obchodního prostředí a zdokonalením legislativních a fiskálních režimů v souladu s pravidly EU a WTO. Ve zprávě o světové konkurenceschopnosti 2006 - 2007, kterou vypracovalo Světové ekonomické fórum, a která byla nazvána „Vytváření dokonalejšího podnikatelského prostředí“², se Albánie umístila na 98 pozici z celkových 125 porovnávaných ekonomik světa měřený indexem světové konkurenceschopnosti. V rámci indexu podnikové konkurenceschopnosti je situace státu horší, protože se umístila až na 119 místě z porovnávaných 121 zemí. K nejvýznamnějším faktorům, které mají vliv na dané umístění, patří nedostatečná infrastruktura, korupce a vládní byrokracie.

V souvislosti s **veřejnou infrastrukturou** Agenda zmiňovala reformu energetického průmyslu, která je jednou z jejích hlavních priorit. V oblasti venkovské a městské infrastruktury a bydlení se tato Agenda věnovala zdokonalení spolehlivosti a výkonnosti městské infrastruktury a služeb a podpoře ekonomického rozvoje v chudých venkovských a městských oblastech.

² Cit. [34], Albania Countrz Strategy Paper 2002 – 2006.

V současné době se v zemi rozvíjí hlavně infrastruktura a turistika. Země usiluje o vstup do EU v horizontu roku 2014³, což představuje prioritní oblast zájmů zahraničně – politických aktivit tohoto státu.

1.2 Politická situace země

Albánie je podle Ústavy z roku 1991 parlamentní republikou, kde v čele státu stojí prezident Bamir Topi, který byl do své funkce zvolen v roce 2007. Nejvyšším zákonodárným orgánem je jednokomorový parlament, tzv. Lidové shromáždění se 140 poslanci. Prezident může být zvolen nejvýše s dvojitým pětiletým mandátem, je volený v tajných volbách alespoň třípětinovou většinou všech členů parlamentu. Tato Ústava zaručuje v Albánii náboženskou svobodu a koexistenci různých vyznání. Církev jsou si rovny, žádná víra není oficiální a stát je vůči jednotlivým náboženstvím neutrální.

Politický život v Albánii ovlivňují dvě hlavní strany - dříve vládnoucí Socialistická strana (SP) a Demokratická strana (DP), která zvítězila v červencových parlamentních volbách v roce 2005. Možnost volit 140 poslanců jednokomorového albánského parlamentu z 27 stran a koalic mělo 2,8 milionu oprávněných voličů, z nichž se voleb zúčastnilo 56 %. DP získala v jednokomorovém parlamentu 81 mandátů, opozice představovaná hlavně SP, získala pouze 59 mandátů. Poprvé nezískala žádná z obou rozhodujících politických stran absolutní většinu.

Počátkem září 2005 tehdejší prezident Albánské republiky Alfred Moisiu pověřil předsedu DP Sali Berishu sestavením nové vlády, která vzápětí získala důvěru parlamentu. Oproti minulé vládě Fatose Nana došlo ke snížení počtu ministerských křesel z devatenácti na šestnáct. K její první rekonstrukci došlo až po komunálních volbách v březnu 2007. Nové personální složení kabinetu však spíše odráželo úsilí Berishiho konsolidovat řady vlastní DP i vládnoucí koalice před prezidentskými volbami v létě 2007 než snahu urychlit a zkvalitnit reformní proces v Albánii.

Základem vládního programu na léta 2005 – 2009 se stal populisticky laděný volební program DP přijatý na stranickém kongresu v dubnu 2005 slibující albánskému voliči záruku rostoucího blahobytu, důslednou aplikaci reform, stabilizaci legislativy, fungování právního

³ Cit. [27], Albania Progress Report 2007.

státu včetně důsledného dodržování lidských a menšinových práv, aktivní bytovou politiku, snížení daní, růst zahraničních investic včetně jejich efektivního využití, růst veřejných investic, snížení rozpočtu vlády, rozvoj zemědělství, školství a zdravotnictví a v neposlední řadě zrychlení tempa integrace do NATO a EU.

Program počítá s novelizací trestního zákona s cílem zintenzívnit boj s organizovaným zločinem, zejména pokud jde o pašování drog, obchodování s lidmi a praní špinavých peněz. Albánie bude nadále plnit všechny závazky v boji proti terorismu. Ke snížení „běžných forem“ zločinnosti má přispět celá série preventivních opatření. V albánských podmínkách je mimořádně rozsáhlým a nezbytným úkolem urychlené zavedení moderního informačního a dokumentačního systému, což znamená počítačově zpracovat registr obyvatel, majetku a pozemkového fondu a vybavit obyvatelstvo identifikačními průkazy. Tento krok by měl být nápomocen ke korektnosti příštích voleb.

Albánie se v důsledku svého historického dědictví potýká dosud s vážnou politickou, institucionální i ekonomickou krizí. Největší problémy přetrvávají především v oblasti infrastruktury, energetiky, fiskální politiky, soudnictví (korupce, a s tím související obtížná vymahatelnost práva) a ekologii.

Albánie dosahuje prokazatelného pokroku⁴ zejména v oblastech zahraniční politiky, v níž významně přispívá k regionální stabilitě a spolupráci, v reformě ozbrojených sil a v některých, převážně makroekonomických ukazatelích. Dílčí pokrok vykazuje při konsolidaci demokratického systému a v tržní ekonomice. Jen velmi omezený pokrok je dosahován v poklesu ilegální migrace a v boji s některými formami traffickingu⁵. Pozitivní, ale rovněž jen dílčí posun byl zaznamenán v boji proti korupci. Příznivých, ale malých posunů bylo dosaženo ve zdravotnictví a školství. Vážné nedostatky pokračují při uplatňování právního řádu, kde zůstává malá účinnost administrativního aparátu. V oblasti justice je třeba zvýšit důvěru obyvatelstva, zajistit skutečnou nezávislost soudů, vymezit kompetence mezi Ministerstvem spravedlnosti a Nejvyšší radou spravedlnosti a zajistit důslednou realizaci soudních rozhodnutí.

⁴ Cit. [10]

⁵ Trafficking – obchod s lidmi.

Současná vnitropolitická situace Albánii se vyznačuje záští, nervozitou a obtížným navazováním jakéhokoli dialogu mezi pozicí a opozicí. Z iniciativy EU se koncem srpna 2006 podařilo přimět vedení vládnoucí DP a nejsilnější opoziční SP k několikadennímu obtížnému vyjednávání, které vyústilo dne 31. 8. 2006 v podpisu dvanácti bodové kompromisní dohody, která navrhuje řešení složité vnitropolitické situace. Vinou absence politické vůle se ovšem s aplikací dohody začalo až mnohem později, počátkem roku 2007 před komunálními volbami, a navíc jen dílčím způsobem.

1.2.1 Volební systém Albánie

Volební systém je kombinací většinového a proporčního systému. Do 140-ti členného jednokomorového parlamentu je voleno 100 poslanců (tj. 71 %) většinovým systémem v rámci jednoho volebního kola a 40 poslanců (tj. 29 %), proporčním systémem prostřednictvím celostátní stranické/koaliční kandidátky. Hlavní zájem spočívá v kompenzaci maximální možné míry disproporce, které kombinovaný systém přináší.

Ústřední volební komisi je podřízeno 100 obvodních volebních komisí a 4 600 hlasovacích středisek. Při parlamentních volbách v červenci 2005 se poprvé sčítaly hlasy ve všech obvodních komisích souběžně. Diskutuje se i případná změna mechanismu volby prezidenta. Ten musí být podle platné Ústavy zvolen nejméně třípětinovou parlamentní většinou. Uvažuje se, jak o změně kvalifikované většiny v prostou, tak o přímé volbě prezidenta. V tomto případě by došlo k přeměně Albánie z parlamentní republiky ve stát prezidentského typu, což by znamenalo radikální zásah do Ústavy. Proti tomu vystupují malé politické formace, pro něž je volba prezidenta parlamentem jednou z mála šancí, kdy se mohou zviditelnit, resp. kdy mohou na půdě parlamentu sehrát skutečně relevantní roli.

Podle stávající Ústavy je pro zvolení prezidenta nutné, aby kandidát získal 84 hlasů ve 140-ti členném parlamentu. V případě, že kandidát v prvním kole tyto potřebné hlasy nezíská, se volby do sedmi dnů opakují. Pokud ani ve druhém kole nezíská 84 hlasů, následuje do sedmi dnů třetí kolo. Ve čtvrtém kole se rozhoduje nejvýše mezi dvěma kandidáty, z nichž vítěz musí mít rovněž alespoň 84 hlasů. Pokud neuspěje ani v pátém kole, parlament je rozpuštěn a do šedesáti dnů jsou vyhlášeny volby nové. Daný parlament pak volí prezidenta podle stejného mechanismu v analogickém časovém rozpětí s jednou podstatnou změnou, ke zvolení prezidenta již stačí pouhá nadpoloviční většina všech hlasů, tj. podpora alespoň 71

poslanců. Proces volby nového prezidenta musí být zahájen nejpozději 30 dnů před vypršením mandátu aktuální hlavy státu.

V současné době je hlavou státu Bamir Topi, který byl zvolen v roce 2007. Jeho předchůdce Alfred Mosiu se zasloužil zejména o podepsání smlouvy s NATO v roce 1995, která je známá jako „Partnerství pro mír“, a zároveň je považována za předstupeň vstupu země do této organizace. Premiérem je od roku 2005 Sali Berisha, který usedl do čela nové vlády jako kandidát DP, jež v daném roce zvítězila v parlamentních volbách.

1.3 Ekonomická situace země

Albánská republika je řazena mezi země s obtížně fungující přechodovou ekonomikou, která se ovšem v posledních letech vyznačuje solidní makroekonomickou stabilitou. V porovnání se svými balkánskými sousedy je Albánie pozadu ve vztahu k přechodu na moderní tržně orientovanou ekonomiku. Albánská ekonomika se potýká s fenoménem hospodářské kriminality. Tento moment, nehledě na řadu přijatých opatření, stále zůstává klíčovým problémem ekonomiky státu. Vláda přijala opatření k potlačování kriminality a současně akceptovala reformu v oblasti fiskální politiky, která měla za cíl redukovat šíření šedé ekonomiky a přitáhnout zahraniční investice. Rovněž došlo k podpoře v oblasti obchodu, a to zejména v souvislosti s přijetím do WTO, podpisem Stabilizační a asociační dohody⁶, členstvím v CEFTA, odstraňováním celních bariér a procesem reformy systému tarifů.

Pro rok 2008 stanovilo ministerstvo financí Albánie návrh státního rozpočtu. Celkové příjmy se odhadují ve výši 283,7 miliard ALL (2,323 miliardy EUR), nárůst o 7,5 %, což znamená nárůst oproti roku 2007. Celkové výdaje jsou odhadovány na 369,2 miliardy ALL (3,02 miliardy EUR), což ve srovnání s rokem předcházející značí nárůst o 12,3 %. Deficit je odhadován na 85,5 mld. ALL (69,9 mil. EUR). Jedná se o navýšení o 46,9 miliard ALL (38 mil. EUR), jak je zřejmé z tab. 1.1 „Komparace státního rozpočtu v letech 2007 a 2008“.

⁶ Bližší informace v souvislosti se Stabilizačním a asociačním procesem uveďte ve 3. kapitole této práce.

Tab. 1.1: Komparace státního rozpočtu Albánie v letech 2007 a 2008

	2007	2008
Celkové příjmy (v mil. ALL)	264 288	283 686
- z toho daňové příjmy	236 114	262 352
- místní daně	13 339	15 582
- ze sociálního pojištění	42 800	51 059
- nedaňové příjmy	24 246	16 601
Celkové výdaje (v mil. ALL)	309 727	369 035
- z toho běžné výdaje	235 846	252 915
- osobní výdaje	63 286	67 956
- úroky	28 150	33 300
- subvence	2 625	2 276
- operační a udržovací	24 862	27 872
- výdaje na sociální pojištění	71 095	76 003
- výdaje místních rozpočtů	26 214	29 566
- další výdaje	14 114	15 442
- restituce	500	500
Rezervní fond	3 800	10 600
Kapitálové výdaje	70 081	105 520

Zdroj: [11]

Vláda Albánie bude i nadále pokračovat v boji proti daňovým a celním únikům a její prioritou zůstává zdravotnictví, školství a infrastruktura. Vláda v oblasti fiskální politiky implementovala rovnou daň ve výši 10 %⁷ a očekává tak, že tímto opatřením dojde ke snížení daňových úniků a k vyšším výběrům daní. Pro období 2008 – 2010 byly stanoveny následující cíle makroekonomické politiky⁸:

- udržení makroekonomické stability prostřednictvím další fiskální konsolidace, snižování domácího zadlužení a zlepšování běžné a primární bilance⁹,
- zajištění vysokého procentního ekonomického růstu (6 %),
- udržení inflace v rozmezí 2 – 4 %,

⁷ Rovná daň pro právnické osoby ve výši 10 % byla implementována 1.1.2008, cit. [10], Businessinfo - Ekonomická charakteristika země.

⁸ Cit. [11], Businessinfo - Státní rozpočet Albánie na rok 2008.

⁹ Běžná bilance představuje rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji a primární bilance je počítána bez čistých půjček očištěná o výdaje spojené s úroky z vládního dluhu.

- posílení růstového potenciálu prostřednictvím pokračujících reforem podporujících veřejné a soukromé investice,
- snižování veřejného dluhu v % k HDP zlepšováním správy příjmových položek rozpočtu a efektivnějším řízením výdajových položek,
- rozumná monetární politika zajišťující dlouhodobou stabilitu,
- stabilní pozice v platební bilanci, zvyšování zahraničních rezerv a snižování deficitu běžného účtu.

Pokračující strukturální reformy a relativně stabilní makroekonomický vývoj měly příznivý vliv na hospodářský růst země, který v roce 2006 dosáhl 5,1 %, jak je patrné z tab. 1.2 „Vývoj HDP v letech 2000 – 2009“ a je rovněž zřejmé, že situace bude i nadále příznivá, protože je vidět, že i na rok 2009 se předpokládá, že HDP dosáhne úrovně 6 %. Pozitivní vývoj byl zaznamenán zejména v oblastech průmyslu, obchodu a službách a domácí poptávka dosáhla takové úrovně, která způsobila ekonomický růst. Sektor obchodu a služeb je jednou z vysoce dynamických částí ekonomiky a tvoří téměř 44 % HDP, zatímco oblast zemědělství se na tvorbě HDP podílí asi jen polovinou výše HDP služeb. Průmyslový sektor spolu s oblastí dopravy a stavebnictví se na tvorbě HDP podílí více než 35 %.

Tab. 1.2: Vývoj HDP v letech 2000 – 2009

Rok	HDP (v %)	HDP (v mil. EUR)
2000	7,8	4 067
2001	6,5	4 113
2002	4,7	4 695
2003	6	5 055
2004	5,9	6 109
2005	5,5	6 850
2006	5,1	7 300
2007	5	7 900
2008*	6	8 675
2009*	6	9 488

* predikce

Zdroj: [10]

Průměrná míra inflace činila v roce 2006, podobně jako v roce předcházejícím, 2,4 % a poukazovala tak na cenovou stabilitu země. Inflační tlaky v ekonomice vyvolaly růst cen elektrické energie a rovněž růst cen u sezónních zemědělských výrobků. Oblast elektrické

energie zůstává problémem ekonomiky Albánie, protože zde v roce 2006 došlo ke snížení produkce z vlastních zdrojů a tento výpadek byl částečně nahrazován dovozem elektrické energie ze sousedních zemí. Centrální bance Albánie se daří držet inflaci v plánovaném rozpětí 2 – 4 %. K nižší inflaci také přispívá stabilní albánská měna lek (ALL) vůči EUR a USD.

Nezaměstnanost činila v roce 2006 13,8 %, jak je zřejmé z tab. 1.3 „Základní makroekonomické údaje země v letech 2001 – 2006“, ale ve skutečnosti je v albánských městech průměrná nezaměstnanost 20 – 30 % a na venkově, kde žije převážná většina Albánců, se nezaměstnanost pohybuje mezi 40 – 60 %.

Podle SB má Albánie míru zaměstnanosti 60 %¹⁰, což je méně než mají jiné země východní a střední Evropy. Zaměstnanost ve státním sektoru klesá, zatímco soukromý sektor není schopen vytvářet nová pracovní místa. Studie SB¹¹ poukázala na rostoucí problém, a to vylučování z pracovního procesu žen a menšin, zvláště pak Romy a Egypt'any.

Albánská obchodní bilance je dlouhodobě záporná, jak rovněž ukazuje tab. 1.3 „Základní makroekonomické údaje země v letech 2001 – 2006“, kdy dovoz zboží do Albánie několikrát převyšuje vývoz zboží země do zahraničí.

¹⁰ Počítáno podle podílů % počtu osob zaměstnaných k % celkové populace.

¹¹ Cit. [10], Businessinfo – ekonomická charakteristika země

Tab. 1.3: Základní makroekonomické údaje země v letech 2001 – 2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inflace (v %)	5,2	5,5	2,9	2,7	2,3	2,4
Nezaměstnanost (v %)	16,4	15,8	15,2	14,6	14,3	13,8
Vývoz (v mil. EUR)	326	350	409	486	530	631
Dovoz (v mil. EUR)	1 408	1 558	1 699	1 762	2 007	2 316
Deficit obchodní bilance (v mil. EUR)	-1 048	-1 214	-1 248	-1 307	-1 617	-1 685
Bilance běžného účtu (mil. EUR)	-293	-462	-415	-286	-582	-632
Deficit běžného účtu (v % k HDP)	-9,8	-10,1	-8,1	-5,5	-7,5	-7,2
Zahraniční dluh (v mil. EUR)	980	983	1 183	1 194	1 147	1 326
Saldo státního rozpočtu (v % HDP)	-7,6	-6,1	-4,1	-4,9	-3,4	-4,1

Zdroj: [10]

Nejdůležitějším obchodním partnerem Albánie je EU. Téměř 88 % albánského vývozu směřuje do zemí EU. Při bližší analýze lze konstatovat, že vývoz se realizuje do třech zemí EU - do Itálie, do Řecka a do SRN. Dalšími důležitými obchodními partnery jsou Makedonie, Čína, Chorvatsko a Bulharsko. Albánie vyváží zejména textil a obuv, stavební materiály, palivo a elektřinu, potraviny a nápoje.

EU se podílí 63 % na albánském dovozu. Nejvýznamnějšími dovozci jsou Itálie, Řecko, SRN, dále Španělsko, Rumunsko a Rakousko. Dalšími důležitými dovozci mimo EU jsou Turecko, Čína, Rusko, Ukrajina, Makedonie, Chorvatsko a USA. Nejvíce Albánie dováží strojírenské výrobky, potraviny, nápoje a tabák.

Na základě Dohody o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci (TCECA) mezi Albánií a EU z roku 1992, která bude platit do doby než vstoupí v platnost SAD, byly stanoveny kvóty na místní zemědělské produkty, které se vyváží do EU. Podle ministerstva hospodářství se jedná o zbožové skupiny jako např. místní pивní a alkoholické nápoje, víno, výrobky ze dřeva, papír, nábytek, výrobky z ocele, které reprezentují místní výrobu a obchod. U další produkce budou cla postupně snižována na nulové tarify v přechodném období do roku 2010.

1.4 Legislativní a institucionální rozvoj země

Albánská republika je členem jen několika mezinárodních organizací. Od roku 1955 je jedním ze 192 členských států **Organizace spojených národů (OSN)**, jejímž cílem je zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce. V roce 1995 vstoupila Albánie do vojensko-politické integrace **Rada Evropy (CE)** a od roku 1975 je jedním ze zakládajících členských států **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)**.

Členství ve **Světové obchodní organizaci (WTO)** pro Albánii znamená mnoho příležitostí, ale i povinností. Možnosti světového obchodního systému, jako např. cla a tarify, jsou rovnoměrně rozděleny mezi všechny členské státy. Dále má tato země rovněž možnosti získat výhody, které s sebou přináší proces globalizace. Albánská republika je členem této organizace od 8. září 2000.

Albánie splnila některé závazky vyplývající z členství ve WTO, ale v oblasti citlivých výrobků jsou importní tarify redukovány v dlouhodobém časovém horizontu. V roce 2007 došlo sice ke snížení počtu tarifů, ale tato redukce neodpovídala závazkům WTO. Albánská vláda zaslala žádost o přerušení, WTO tuto žádost přijala a u mnoha výrobků, jejichž liberalizaci v úrovni tarifů nebylo vyhověno, lze předpokládat, že jejich úroveň bude nižší než původní, o kterou se vedly vyjednávací rozhovory. Příloha 1 „Redukce tarifů vybraných výrobků“ předkládá seznam výrobků, které bylo třeba liberalizovat, aby bylo vyhověno požadavkům WTO. Během roku 2006 dosahovaly dovozní tarify na zboží v průměru 6,2 %, zatímco zemědělské výrobky byly dováženy za sazbu ve výši 8,63 %. Aplikovaná daňová sazba je stanovena jako podíl platby dovozního cla a dovozní hodnoty.

Albánie má uzavřeny jak bilaterální, tak regionální dohody. K bilaterálním dohodám se řadí **Dohoda o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci**¹² z roku 1992, **SAD**, která byla podepsána v roce 2006 a **Prozatímní dohodu s EU z roku 2006**, která bude platit až do vstupu v platnost SAD. Regionální dohodou je zde **Středoevropská dohoda o volném obchodě CEFTA**. Všechny tyto dohody představují pro Albánskou republiku důležitý podnět pro obchodní liberalizaci. Dovozní tarify s EU jsou třikrát nižší než sazby, které aplikuje

¹² Trade, Commercial and Economic Cooperation Agreement – TCECA.

Albánie na základě principů doložky nejvyšších výhod¹³ vůči zbytku světa. Preferenční režim je méně liberální vůči zemědělským produktům, které jsou dovezeny z EU s celním tarifem 6,95 % a z Balkánských států a Moldávie s tarifem ve výši 3,8 %¹⁴.

Mezi nejdůležitější část legislativního a institucionálního rozvoje Albánie patří podepsání Prozatímní dohody s EU, která vstoupila v platnost 1. prosince 2006 a blíže bude charakterizována ve třetí kapitole mé diplomové práce. Tato dohoda je pro zemi významným nástrojem z hlediska očekávané integrace do EU. S ohledem na převahu EU jako obchodního partnera Albánie, je Prozatímní dohoda velkým impulsem pro liberalizaci zahraničního obchodu Albánské republiky.

Vstup Albánie do CEFTA v roce 2007 byl pro tuto zemi další významný krok v oblasti její obchodní politiky. Tato dohoda představuje prostředek pro překonání problémů a potíží, se kterými se Albánie setkala v procesu aplikace bilaterálních dohod o volném obchodu se zeměmi regionu a rovněž znázorňuje nástroj pro urychlení obchodní liberalizace, hospodářské spolupráce a integračního procesu v jihovýchodní Evropě.

Během roku 2006 Albánie podepsala a upravila další dohody s různými státy. Tyto dohody pokrývají oblast obchodu a jiné záležitosti týkající se obchodu či ekonomiky země. Jedná se např. o ratifikaci změn dohody o volném obchodu mezi Albánií a Kosovem nebo ratifikaci dohody o volném obchodě s Tureckem.

Jak je zřejmé, Albánská republika se v současné době zaměřuje na vstup do EU a rovněž usiluje o vstup do vojensko – politické integrace NATO. Významným mezníkem v integračních úsilích státu bylo přistoupení do CEFTA, kterou se budu zabývat v následující kapitole.

¹³ Doložka nejvyšších výhod (Most favoured nation - MFN) znamená ustanovení v mezinárodní smlouvě, kterým se smluvní strany zavazují poskytnout si v dané oblasti minimálně stejné výhody, které před uzavřením smlouvy poskytly jiným státům nebo kdykoli po uzavření smlouvy poskytnou třetím státům.

¹⁴ Cit. [7], Albania Trade Report, 2006.

2 Albánie jako členský stát CEFTA

Středoevropská dohoda o volném obchodě CEFTA byla podepsána v roce 1992 v Krakově. Jejím smyslem bylo vytvořit širší prostor pro vzájemnou obchodní spolupráci, postupné odstraňování celních bariér při obchodování a vytvoření náročnějšího konkurenčního prostředí. Základajícími členskými státy byla Československá, Maďarská a Polská republika a postupně se připojily další státy. Dnes má CEFTA zcela jinou členskou základnu.

Koncem 90. let se pozornost členů CEFTA zaměřovala více na otázky týkající se vstupu do EU. V době, kdy země SVE¹⁵ vstoupily do EU jako součást tzv. velkého třesku, ohrožovala dohodu CEFTA možnost postupného zániku, protože státy, které přistoupily do EU, musely z tohoto integračního seskupení vystoupit. Budoucnost CEFTA tak byla nejistá a její existence závisela na potenciálních členech.

Albánská republika se stala členem Středoevropské dohody o volném obchodě spolu s dalšími státy, kde současnou členskou základnu tvoří Chorvatsko, Makedonie, Bosna a Hercegovina, Moldávie, Srbsko, Černá Hora a Kosovo.

2.1 Integrační aktivity ve SVE vedoucí ke vzniku CEFTA

Rozpad socialisticko - ekonomické soustavy počátkem 90. let znamenal začátek změn ve vzájemné spolupráci zemí střední a východní Evropy (SVE). Politický a ekonomický vývoj Svazu sovětských socialistických republik (SSSR) a orientace bývalých centrálně plánovaných ekonomik (CPE) na EU vedly k dohodě o zrušení Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), jejímž cílem byla koordinace centrálního plánování a urychlení ekonomického a technického pokroku. Činnost RVHP byla ukončena 28. června 1991 v Budapešti. Tato organizace zanikla bez náhrady, vzhledem k rozdílným tempům ekonomického a politického vývoje v zemích SVE i k určité nedůvěře ve schopnosti případné nové organizace přizpůsobit se novým podmínkám.

¹⁵ Státy střední a východní Evropy vstoupily do EU jako součást tzv. velkého třesku 1.5.2004.

Zakládajícími státy RVHP byly v roce 1949 Bulharsko, Československo, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Sovětský svaz, který pochopitelně zastával vedoucí postavení díky své politické moci i hospodářskému potenciálu. Později přistoupily Albánie, Německá demokratická republika, Mongolsko, Kuba, Vietnam a Jugoslávie, která byla přidruženým státem. Albánie pod čínským vlivem roku 1961 od činnosti v RVHP upustila a v roce 1987 vystoupila úplně.

Maďarsko, Itálie, Rakousko a Jugoslávie vytvořily v roce 1989 tzv. **Alpsko – Jadranskou skupinu**. Od roku 1993 nese název **Středoevropská iniciativa** (Central European Initiative – CEI) a v současnosti sdružuje 17 zemí¹⁶ včetně Albánie. Zaměřuje se na rozvoj spolupráce členských zemí a podporuje ty státy, které nejsou členy EU při jejich začleňování do procesu evropské integrace. Jejím cílem je realizace konkrétních projektů v hospodářské, obchodní, vědeckotechnické a kulturní oblasti a ochrany životního prostředí. V současné době představuje hlavně platformu pro diskusi mezi zúčastněnými státy. V roce 2006 byla předsednickou zemí právě Albánie.

Černomořská spolupráce – další integrační aktivita, která vznikla v roce 1992 představovala sdružení původně 11 států z jadranskopodunajské¹⁷ oblasti a cílem mělo být uvolnění pohybu osob mezi členskými státy, společné projekty v oblasti infrastruktury, dopravy, cestovního ruchu a efektivnějšího využití Černého moře. V současné době formálně existuje, v podstatě však nevyvíjí žádné aktivity.

Integračním pokusem předcházejícím dohodu CEFTA byl vznik **Visegrádské skupiny**. V roce 1991 na setkání ve Visegrádu vytvořilo Československo, Maďarsko a Polsko tzv. Visegrádskou trojku. Spolupráce této skupiny se však zaměřila zejména na politické otázky. V roce 1993, po rozpadu Československé republiky byla vytvořena tzv. Visegrádská čtyřka. Spolupráce zemí v rámci V4 se orientovala na předávání hodnot v oblasti kultury, vzdělávání, vědy a výměny informací s cílem zachovat a pozvednout kulturní soudružnost. Všechny aktivity Visegrádské skupiny byly směřovány k posilování stability ve střední Evropě.

¹⁶ Albánie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Itálie, Maďarsko, Makedonie, Moldávie, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko a Černá hora, Ukrajina.

¹⁷ Albánie, Arménie, Ázerbájdžán, Bulharsko, Gruzie, Řecko, Moldávie, Rumunsko, Rusko, Turecko, Ukrajina.

V prosinci 1992 byla v Krakově podepsána Středoevropská dohoda o volném obchodu CEFTA (Central European Free Trade Agreement). Cílem se stalo odstranění přímých i nepřímých překážek obchodu u průmyslové i zemědělské produkce a na základě toho do roku 2001 vytvoření oblasti volného obchodu.

2.2 Vznik a vývoj CEFTA

Na rozdíl od spíše na politickou spolupráci orientovaného Visegrádu si CEFTA stanovila jako hlavní cíl vytvořit pásmo volného obchodu a realizovat tak veškeré výhody, které tento stupeň vzájemného obchodu přináší.

Středoevropská dohoda o volném obchodu CEFTA mezi ČR, Maďarskem, Polskem a Slovenskem byla podepsána 21. prosince 1992 v Krakově. Její příprava proběhla v letech 1991 – 1992 v návaznosti na Visegrádskou deklaraci, která byla přijata 15. února 1991 a nazývala se „Deklarace o Spolupráci mezi Polskou republikou, Československou federativní republikou a republikou Maďarskou na cestě směrem k evropské integraci“. Dohoda začala být naplňována od 1. 4. 1993, i když v platnost vstoupila po ratifikaci ve všech čtyřech zemích až 1. 7. 1994. Důvodem této deklarace bylo mobilizovat spojené úsilí o integraci do západoevropských složek a díky tomu se zapojit do evropské politiky, ekonomiky, bezpečnosti a právního systému a hledat příležitosti pro bližší ekonomickou a politickou spolupráci. Tento základní účel CEFTA zahrnuje upevnění demokracie a tržní ekonomiky. Základy pro vztahy mezi členy CEFTA jsou založeny na principech tržní ekonomiky. Při svém vzniku sledovala CEFTA tři základní cíle:

- zvrátit nepříznivý trend zahraničního obchodu, který se po rozpadu RVHP a výrazné orientaci na západní trhy propadl v letech 1991 – 1992 na historické minimum - tvořil 4 % souhrnného objemu obchodu členských států,
- nutnost ukázat ES, že země usilující o vstup do ES jsou schopny vzájemné komunikace a obchodní spolupráce¹⁸,
- přispět volným obchodem mezi členskými zeměmi k hospodářskému růstu, vyšší konkurenceschopnosti a přílivu zahraničního kapitálu.

¹⁸ V tomto smyslu se CEFTA chápala jako tzv. „zárodečná integrace“ střední Evropy, která kontrastovala s rozpadem SSSR a Jugoslávie.

Dohoda CEFTA představuje smluvní základ pro postupné odstraňování omezení obchodu, a to tarifního i netarifního charakteru mezi zúčastněnými státy. Podepsáním této dohody se ve střední Evropě vytvořil postupně liberalizovaný trh se zbožím, který na počátku představoval přibližně 65 milionů obyvatel. Dohoda předpokládala odstranění překážek ve vzájemném obchodu snížením cel a kvót, jež bylo realizováno ve třech stádiích. První stadium, které se uskutečnilo ihned po podepsání smlouvy, zahrnovalo odbourání cel u 60 % celních položek. Ve druhé etapě (v období 4 – 5 let) pak byla snížena cla na tzv. středně citlivé výrobky a do roku 2001 pak byla v rámci třetí etapy snížena cla i na tzv. citlivé výrobky¹⁹. Toto snížení cel bylo symetrické a postupné. Snad nejproblematictější otázkou při jednání o oblasti volného obchodu v rámci CEFTA se stala zemědělská produkce. Nakonec ale bylo dosaženo kompromisu, podle něhož došlo k postupnému snižování cel na zemědělské výrobky, ale systém kvót, do jisté míry omezující vývozy zemědělské produkce v rámci zemí CEFTA, zůstal zachován.

2.3 Proces rozšiřování CEFTA

Původně podepsaly dohodu CEFTA tři (resp. čtyři) zakladatelské státy, jak je patrné z obr. 2.1 „Mapa zakladatelských států CEFTA“ a s rozšiřováním členské základny se nepočítalo. Zájem o nové členství se však začal projevovat brzy po ustavení CEFTA. Mezi zakládajícími členy se v otázce rozšiřování objevily dvě protichůdné tendence. Pro „uzavřený“ blok bylo zejména Maďarsko, kdy podle tohoto přístupu by CEFTA měla sdružovat pouze nejvyspělejší země SVE, které nejdále pokročily v ekonomické transformaci, demokratizaci politického systému a zároveň mají největší šance stát se členy EU. Odlišný pohled, spíše „otevřený“ seskupení prosazovala zejména ČR.

¹⁹ Např. na některé výrobky v oblasti hutnictví, elektrotechniky a textilu.

Obr. 2.1: Mapa zakladatelských států CEFTA



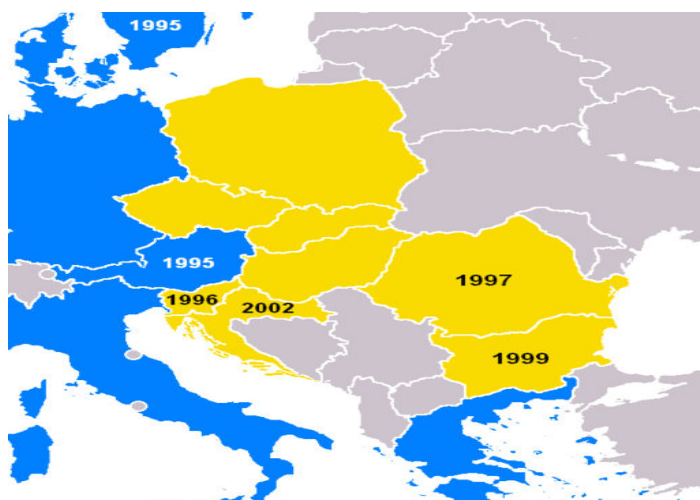
Zdroj: [54]

Nakonec tato „otevřená“ varianta převážila a v roce 1995 byla přijata tzv. Doplnková dohoda k CEFTA, v níž byla stanovena kritéria pro přijetí nových členů CEFTA:

- být členem WTO,
- mít uzavřeny asociační dohody s EU,
- mít uzavřeny bilaterální dohody o zóně volného obchodu s každým členským státem,
- konsensus – s přijetím nového členského státu musí souhlasit všichni dosavadní členové.

V průběhu 90. let se dalšími členskými zeměmi CEFTA staly Slovinsko (1996), Rumunsko (1997), Bulharsko (1999) a v roce 2003 přistoupilo Chorvatsko. Celý tento proces rozšiřování CEFTA zachycuje obr. 2.2 „Mapa původních členských států CEFTA“.

Obr. 2.2: Mapa původních členských států CEFTA



Zdroj: [54]

Jednotlivé země měly k připojení k uskupení CEFTA rozdílnou motivaci. V případě Slovinska byly dominující především ekonomické důvody. Oproti tomu Rumunsko a Bulharsko se již od počátku přístupových jednání netajilo prioritou politických důvodů. Hlavní motivací Chorvatska bylo především jednodušší umístění svých produktů na takový stále „hladový“ trh než na přesycené trhy západní Evropy. Se vstupem do CEFTA se chorvatské výrobky staly více konkurenčními. Účast těchto zemí v CEFTA byla pro ně jakýmsi potvrzením, že je ostatní země SVE a samozřejmě i země EU považují za relativně politicky stabilní a důvěryhodné partnery, s nimiž se počítá při rozšiřování EU.

Jak je zřejmé, ke vzniku CEFTA přispěly zejména integrační aktivity ve SVE počátkem 90. let. Základním předpokladem pro vznik CEFTA byl rozpad RVHP, který byl zrušen díky politickému a ekonomickému vývoji SSSR a bývalých CPE na EU. Dalším předpokladem byl vznik V3 (resp. V4), která se zaměřila na politické otázky. Poté vznikla CEFTA, která si dala za cíl do roku 2001 vytvořit pásmo volného obchodu. Jejimi hlavními motivy bylo zaplnění mezery po rozpadu RVHP, protože po ukončení její činnosti nevznikla žádná integrace, která by byla zaměřená na politické otázky. Dalším, spíše ekonomickým motivem bylo úsilí CEFTA prokázat, že bude schopna fungovat i v rámci EU.

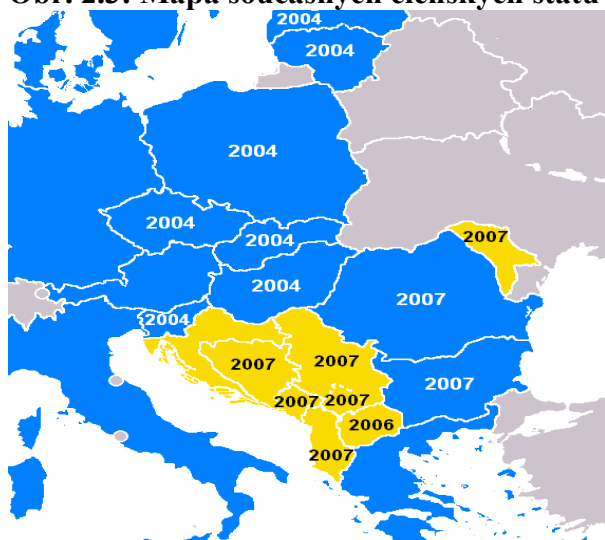
Po 1. květnu 2004, kdy se EU rozšířila o 10 nových zemí, zůstaly v CEFTA pouze Rumunsko, Bulharsko a Chorvatsko.

2.4 Charakteristika současných členských států CEFTA

V současné době integrace CEFTA sdružuje osm členských států, které zachycuje obr. 2.3 „Mapa současných členských států“, kde modrá barva znázorňuje členy EU a žlutá barva členy CEFTA. Z toho důvodu, že původní členské státy vystoupily z CEFTA a vstoupily do EU, bylo rozhodnuto, aby se CEFTA rozšířila o státy Balkánského poloostrova, které již měly dokončeny formy bilaterálních dohod o volném obchodě v rámci Paktu stability jihovýchodní Evropy²⁰. Na summitu premiérů vlád jihovýchodní Evropy 6. dubna 2006 v Bukurešti byla přijata vzájemná dohoda o rozšíření CEFTA o Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Kosovo, Moldávii, Srbsko a Černou Horu. Přistoupení Ukrajiny bylo v té době ještě projednáváno.

Nová dohoda o rozšíření byla podepsána 19. prosince 2006 v Bukurešti na summitu předsedů vlád jihovýchodní Evropy. Tato dohoda vstoupila v platnost 26. července 2006 pro Albánii, Kosovo, Makedonii, Moldávii a Černou Horu a 22. srpna 2006 pro Chorvatsko. Bosna a Hercegovina dohodu CEFTA ratifikovala 6. září 2006 a Srbsko o osmnáct dní později. Cílem této dohody je vytvořit zónu volného obchodu v regionu do 31. prosince 2010.

Obr. 2.3: Mapa současných členských států



Zdroj: [54]

²⁰ Pakt stability pro jihovýchodní Evropu byl prvním krokem pro realizaci nové politiky EU vůči Balkánu, jehož cílem bylo identifikovat opatření a projekty ve třech hlavních oblastech – demokracie a lidská práva, ekonomická rekonstrukce a rozvoj, bezpečnost a vnitřní věci – a přispívat k jejich realizaci. Více tuto problematiku vysvětlím ve třetí kapitole práce.

Na summitu v Zagrebu, který proběhl v roce 2005, tedy před přistoupením Balkánských států do CEFTA, došlo ke změně kritérií vstupu do této integrace, a to na:

- členství ve WTO nebo přijetí závazku k respektování všech pravidel organizace,
- jakákoli asociační dohoda, kterou musí mít státy uzavřenou s EU,
- dohody o volném obchodě se současnými členskými státy EU.

Ve srovnání s předchozími kritérii vstupu, které jsem uvedla výše, je zřejmé, že došlo k jejich zmírnění. Už není podmínkou být členem organizace WTO, ale stačí, pokud stát přijme závazek k respektování všech pravidel týkající se WTO. CEFTA přispívá k přípravě států, které ještě nepřistoupily do WTO²¹ na členství v této organizaci, kde hlavním smyslem je progresivní liberalizace a otevřený obchod. V podstatě díky změně kritérií vstupu do integrace, se CEFTA mohla dále rozšířit, protože daná kritéria již nejsou tak přísná.

Dohoda CEFTA tvoří regionální zónu volného obchodu a je založena na existujících bilaterálních dohodách, které liberalizují více než 90 % obchodu a téměř veškerý obchod s průmyslovými výrobky. Dále tato dohoda upevňuje a modernizuje v daném regionu obchodní pravidla, včetně otázek týkajících se konkurence, vládních zakázek a rovněž ochrany práv duševního vlastnictví. Výsledkem by měl být jednotný systém pravidel, který bude zjednodušovat obchod v regionu. Zlepšování obchodní situace hraje důležitou roli v oblasti podpory ekonomického růstu, tvorby pracovních míst a snižování nezaměstnanosti.

Současná dohoda CEFTA slučuje 32 bilaterálních dohod o volném obchodě mezi státy jihovýchodního regionu a jednotné regionální obchodní dohody. Přestože EU není účastníkem této dohody, Evropská komise poskytuje politickou, technickou a finanční podporu státům dané oblasti na každém stupni obchodní liberalizace. Proces posilování obchodních vazeb mezi ekonomikami JVE je důležitou součástí širší strategie růstu a stability v regionu, protože zkušenosti z obchodní liberalizace jsou významným předchůdcem pro ekonomickou spolupráci v případě členství států v evropské integraci. Dohoda je dokladem nového směru v regionální spolupráci zemí a otevírá tak zájem zahraničních investorů, kteří se chtějí prosadit na společném trhu s 25 miliony obyvatel.

²¹ Bosna a Hercegovina, Černá Hora a Srbsko.

Regionální obchodní integrace má rozhodující význam pro Balkánské státy a je klíčovým prvkem politiky EU v tomto regionu. Díky rostoucí ekonomické stabilitě jsou země dané oblasti schopny vytvořit silný základ pro hospodářský rozvoj a budou tak lépe připraveny na možné dopady vnitřního trhu EU, kdyby se staly členy této integrace.

2.5 Komparace členských států CEFTA z hlediska vybraných kritérií

Jak již bylo zmíněno výše, v současné době sdružuje integrace CEFTA osm členských států. V této části práce provedu komparaci těchto zemí na základě mnoha vybraných kritérií, kterými budou rozloha, počet obyvatel, nezaměstnanost, inflace, reálný růst HDP a zahraniční obchod.

Všechny srovnávané země jsou parlamentními republikami, kde v čele států stojí prezidenti. Výjimku tvoří Bosna a Hercegovina, která je státním útvarem, jehož povaha nebyla dosud jednoznačně definována. Podle ústavy, jež tvoří její součást, se stát Bosna a Hercegovina skládá ze dvou entit, a to Federace Bosny a Hercegoviny a Republiky srbské a její politický systém zahrnuje řadu výjimek oproti tradičním parlamentním demokraciím. Obě entity dosud vykazují řadu znaků samostatných státních útvarů (vlastní policie, právní systém, hospodářská, finanční, školská a sociální politika atd.). Společné jsou pouze vnější funkce (např. zahraniční politika, obrana, zahraniční obchod). Co se týče Kosova, 17. 2. 2008 zde došlo k jednostrannému vyhlášení samostatnosti provincie Kosovo. Oficiální orgány a představitelé Srbska odmítají nezávislost Kosova uznat a považují oblast nadále za součást Srbské republiky a rovněž postoj některých států není v otázce Kosova jednotný.

Lze říci, že hlavním důvodem, který drží tyto země pohromadě v integraci CEFTA, je bezesporu jejich geografická poloha, protože všechny dané státy se nacházejí v jihovýchodní Evropě na Balkánském poloostrově, jak již bylo patrné z obr. 2.3 „Mapa současných členských států. Jak ukazuje tab. 2.1 „Komparace zemí podle rozlohy a počtu obyvatel“, největší zemí CEFTA je Srbská republika, která je rovněž nejlidnatější a naopak nejmenší je Kosovo a nejméně lidnatá je Černá Hora.

Tab. 2.1: Komparace zemí podle rozlohy a počtu obyvatel

	Rozloha (v km ²)	Počet obyvatel (v mil.)
Albánie	28 748	3,6
Chorvatsko	56 542	4,5
Makedonie	25 333	2,1
Bosna a Hercegovina	51 233	4,1
Černá Hora	13 812	0,6
Srbsko	77 449	7,9
Kosovo	10 912	2,1
Moldávie	33 843	4

Zdroj: [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16], vlastní zpracování

Dalším důležitým společným faktem je, že všechny tyto státy usilují o vstup do struktur EU. Chorvatsko a Makedonie se řadí mezi kandidátské státy EU, které již mají podepsanou SAD. Albánie, Černá Hora, Kosovo, Srbsko a Bosna a Hercegovina jsou potenciálními kandidáty na vstup do EU. Moldavská republika je v současnosti jednou z nejchudších a nejzaostalejších zemí Evropy a s EU spolupracuje při naplňování Akčního plánu EU – MD a při realizaci Evropské politiky sousedství (ENP).

V souvislosti s tím, že jednou z podmínek vstupu do integrace CEFTA je, že dané státy musí mít uzavřenou jakoukoli asociační dohodu s EU, zde posoudím, jak jsou na tom tyto země ve spolupráci s EU.

Chorvatsko v současné době usiluje o vstup do EU, který by se mohl uskutečnit roku 2009. Oficiální žádost o členství podalo v roce 2003 a o rok později publikovala Komise prohlášení týkající se žádosti Chorvatské republiky o členství v EU²². Na základě tohoto prohlášení Komise usoudila, že:

- Chorvatsko bylo fungující demokracií se stabilními institucemi, které zaručovaly dodržování práv a nejsou zde závažné problémy týkající se respektování lidských práv,
- Chorvatsko by mohlo být považováno za fungující tržní ekonomiku, která by se měla být schopna vyrovnat s konkurenčními tlaky a tržními silami EU ve střednědobém horizontu.

²² Croatia's Application for Membership of the European Union COM (2004) 257.

Chorvatsko podepsalo SAD s EU 29. 10. 2001 a tato dohoda vstoupila v platnost 1. 11. 2005. SAD je první ucelenou dohodou mezi Společenstvím a členskými státy na jedné straně a Chorvatskou republikou na straně druhé, která poskytuje smluvní rámec pro vztahy mezi EU a Chorvatskem před jeho vstupem do Unie.

Přístupové rozhovory měly začít v březnu 2005, ale byly odloženy, protože Chorvatsko plně nespolupracovalo s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY). V říjnu 2005 Záhřeb konečně přesvědčil EU o tom, že dělá vše proto, aby byl dopaden bývalý generál Ante Gotovina, který je na útěku a je obviněn z válečných zločinů proti etnickým Srbům z roku 1995.

Makedonie podepsala SAD s EU 9. 4. 2001 a po ukončení ratifikačního procesu vstoupila v platnost ke dni 1. 4. 2004. Makedonská vláda by ráda již v první polovině roku 2008 za slovinského předsednictví zahájila přístupové rozhovory s EU. Dne 8. listopadu 2006 byla zveřejněna první zpráva Evropské komise o pokroku Makedonie od přiznání statusu kandidátské země v prosinci 2005. Komise ve zprávě konstatovala zpomalení reformního procesu v roce 2006 a nedoporučila zahájení rozhovorů o přistoupení k EU v roce 2007, přičemž zdůraznila nutnost zintenzivnění reformního úsilí v roce 2007. Rok 2012 je považován jako možný termín, kdy se země může připojit k EU.

Hlavním politickým cílem **Bosny a Hercegoviny** je integrace do EU a v současné době je země potenciálním kandidátem na členství v Unii. Vyjednávání o SAD byla započata v listopadu roku 2005. V okamžiku, kdy byly dokončeny odborné rozhovory, byla dne 4. 12. 2007 SAD podepsána. Její uzavření je považováno za hlavní krok k plnému členství v Unii. Nicméně podpis SAD je podmíněn dostatečným pokrokem v klíčových prioritách, které se týkají zejména politické reformy, veřejného vysílání a reforem veřejné správy.

Bosna a Hercegovina je posledním státem z bývalých jugoslávských republik, který začal jednání o SAD s EU. Slovinsko je jejím plnoprávným členem od roku 2004, kdy vstoupilo spolu s ČR. Chorvatsko začalo jednání o vstupu do Unie v říjnu 2005, Makedonii byl v prosinci 2005 udělen statut kandidátské země, Srbsko a Černá Hora začala jednání o SAD v listopadu roku 2005 a Albánie podepsala SAD v červnu 2006. Nepředpokládá se, že by se Bosna a Hercegovina stala členskou zemí EU dříve než v roce 2015.

Rovněž v **Černé Hoře** je jednou z hlavních priorit vlády integrace do struktur EU. V roce 2007, po roce vyjednávání s EK, došlo k podepsání SAD. Uzavření této dohody znamená pro Černou Horu milník na cestě k EU, který zajistí stabilní rámec pro další politický, ekonomický a institucionální rozvoj země. SAD představuje pro zemi důležitý právní rámec, který se týká možného budoucího přistoupení Černé Hory do EU. Jedná se o ucelenou dohodu, která má za cíl vytvořit zónu volného obchodu a institucionální rámec pro politický dialog a spolupráci v oblastech jako soudnictví, svoboda a bezpečnost, hospodářství, průmysl, zaměstnanost a vzdělání, doprava a komunikace a věda a výzkum.

Srbsko je také potenciální zemí pro přístup k EU. Na základě studie proveditelnosti dospěla EK v roce 2005 k závěru, že Srbsko a Černá Hora jsou dostatečně způsobilé k zahájení jednání o SAD. Tato jednání byla na základě mandátu Rady EU zahájena v říjnu 2005, přičemž od samého začátku byla podmiňována pokrokem ve spolupráci Srbska s ICTY. V podmínkách absence takové spolupráce byla jednání v květnu 2006 přerušena a obnovena až o více než rok později, a sice v červnu 2007.

Po sjednání se SAD stane základním rámcovým dokumentem upravujícím vztahy mezi EU a Srbskem pro období předcházejícímu případnému přístupu k EU. S cílem podpořit proces hospodářského rozvoje a usnadnit přístup na trh EU uplatňuje Srbská republika jednostranné opatření, na jehož základě je v podstatě veškeré zboží původem ze Srbska dováženo bezcelně a bez jakýchkoli dalších omezení. Výjimku tvoří víno, některé výrobky z ryb a cukr, u nichž je dovoz za zvýhodněných podmínek množstevně omezen. Preference by měly platit do 31. 12. 2010, nebudou-li do té doby nahrazeny koncesemi poskytnutými na recipročním základě v rámci nově sjednané SAD.

Kosovo má také status potenciální země EU. Na summitu v Thessaloniki v červnu 2003 bylo potvrzeno, že země je pevně zakotvena do struktury SAP. O tři roky později Rada přijala Evropské partnerství pro Srbsko a Černou Horu včetně Kosova a definovala ho jako UNSCR1244. Představitelé EK 14. 3. 2008 přiznali 326, 5 mil. EUR na pomoc Kosovu se zapojováním do struktur EU. Tato pomoc bude čerpána v období 2007 - 2010 v rámci programu IPA²³.

²³ Tento nástroj bude blíže popsán ve třetí kapitole diplomové práce.

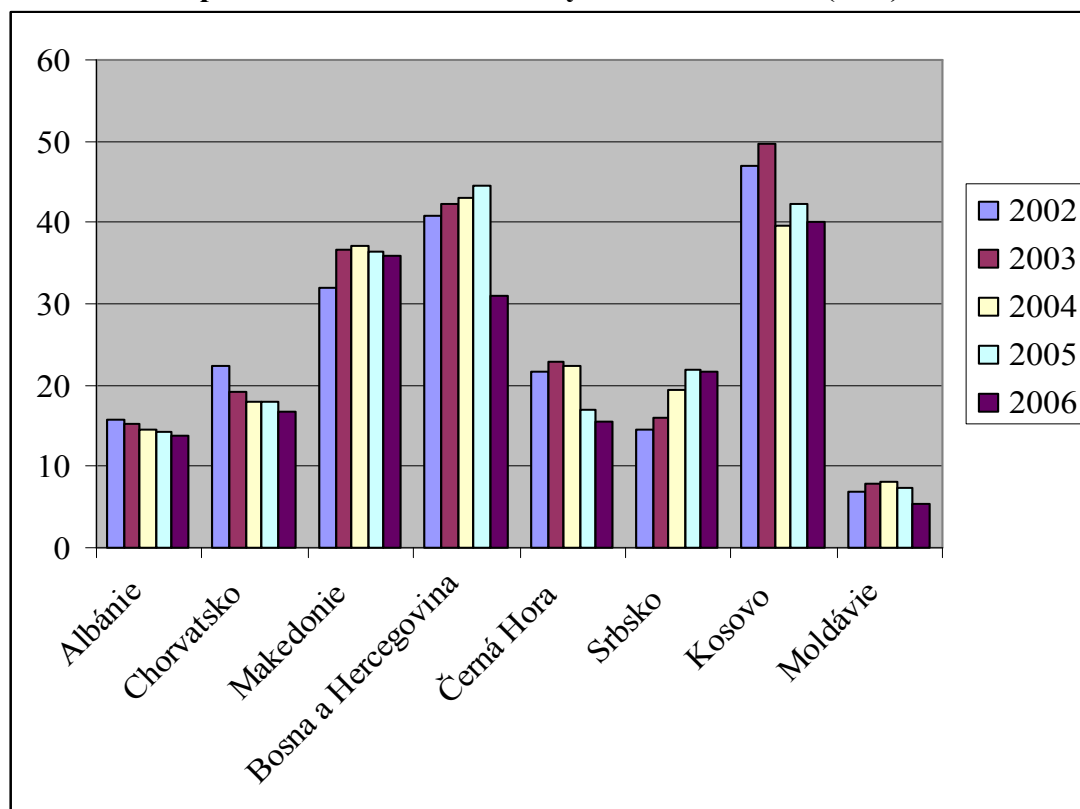
Rovněž **Moldávie** spolupracuje s EU. Vzhledem k tomu, že se tato země nachází v obtížné ekonomické situaci, EU jí podává pomocnou ruku ve formě určitých obchodních preferencí.

Dne 22. ledna 2008 bylo přijato Radou EU rozhodnutí o přiznání autonomních obchodních opatření (ATP) Moldavsku. Podstatou ATP je osvobození stanovených druhů zboží pocházejícího z Moldavska od celních povinností při dovozu takového zboží na území EU. Na toto zboží se zároveň nevztahují žádná množstevní omezení v podobě kvót. Toto opatření je asymetrické, EU tedy nepožaduje podobné otevření se moldavského trhu zboží členských států. Režim ATP se neuplatní pouze v případech některých položek zemědělských výrobků, jež byly v době schvalování tohoto rozhodnutí označeny členskými státy Evropských společenství za citlivé. Moldavská strana si od tohoto rozhodnutí právem slibuje zvýšení exportu do členských zemí EU, což může být jedno z možných řešení současné ekonomické krize země. Udělení ATP má zároveň i politický dopad, neboť společnosti registrované v separatistické republice Podněstří²⁴ jsou nyní motivované registrovat se v Kišiněvu za účelem získání certifikátů pro vývoz do EU.

Ekonomická situace je ve srovnávaných zemích považována za relativně stabilní, přestože je její vývoj poznamenán nejen válečnými událostmi, ale rovněž hospodářskou politikou, která zde byla uplatňována v uplynulých deseti letech. Téměř všechny země se vyznačují docela vysokou mírou nezaměstnanosti, i když v posledních době dochází k jejímu snižování. Výjimku zde tvoří Moldavská republika, u které se daný ukazatel ve sledovaném období nedostal nad 10 %, jak je zřejmé z grafu 2.1 „Komparace zemí z hlediska míry nezaměstnanosti“. Největší míru nezaměstnanosti vykazuje Kosovo, jak je rovněž patrné z výše zmíněného grafu.

²⁴ Konflikt o Podněstří je v současné době jedním z velkých problémů Moldavské republiky. Po rozpadu Sovětského svazu mnozí pochybovali o potřebě nezávislosti země a požadovali připojení k Rumunsku. Tomu se ovšem postavila ukrajinská a ruská menšina. Situaci pro své účely využili komunističtí vůdci v Podněstří, kteří za pomoci KGB a ruské 14. armády, rozpoutali ozbrojený konflikt, který vedl k vytvoření separatistické Podněsterské moldavské republiky.

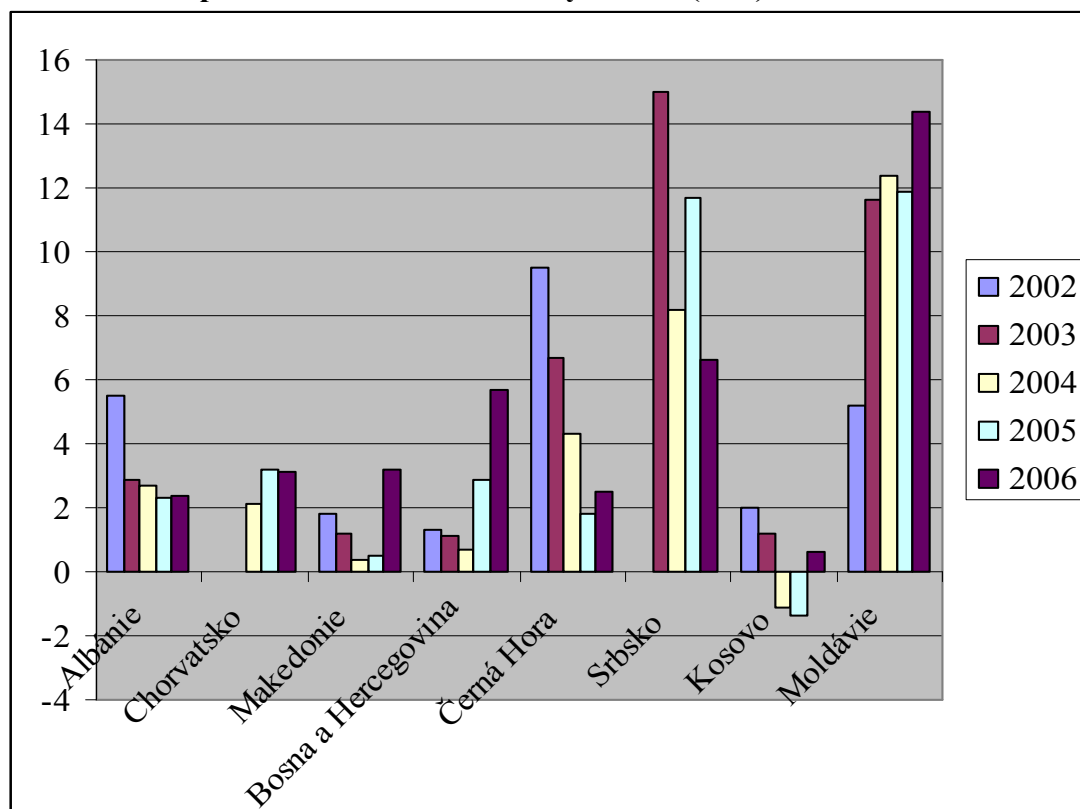
Graf 2.1: Komparace zemí z hlediska míry nezaměstnanosti (v %)



Zdroj: [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16], vlastní zpracování

Další makroekonomický ukazatel, který jsem si vybrala pro svou analýzu, je míra inflace, která je obecně definována jako růst cenové hladiny, což znamená, že charakterizuje míru znehodnocení měny v přesně vymezeném časovém období. Graf 2.1 „Komparace zemí z hlediska míry inflace“ ukazuje, že největší inflace byla zjištěna v Moldávii, kde má tento ukazatel rostoucí tendenci a v roce 2006 dosáhl úrovně 14,4 %. Z grafu je rovněž patrné, že naopak nejmenší míru inflace vykazovalo Kosovo. Albánie, Srbsko a také Kosovo jsou státy, u kterých ve sledovaném období 2002 – 2006 docházelo ke snižování míry inflace.

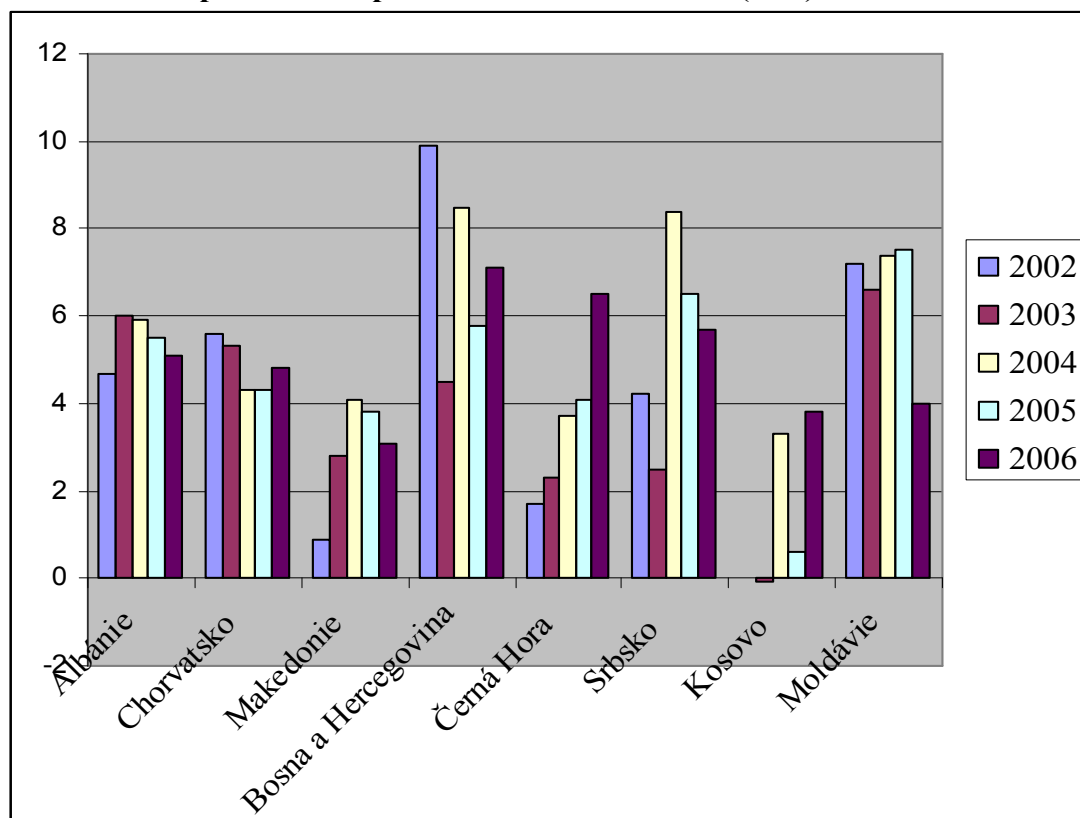
Graf 2.2: Komparace zemí z hlediska míry inflace (v %)



Zdroj: [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16], vlastní zpracování

Reálný růst HDP je dalším ukazatelem, který u daných států srovnávám. U Albánie a Moldávie dochází ke snižování reálného HDP, ale jak jsem již zmínila v první kapitole, u Albánské republiky se předpokládá, že bude docházet k nárůstu a v roce 2009 dosáhne úrovně okolo 6 %. Naopak u Chorvatska, Kosova a Černé Hory má reálný HDP příznivý vývoj, protože ve sledovaném období 2002 – 2006 narůstá, jak dokazuje graf 2.3 „Komparace zemí podle reálného růstu HDP“. U Makedonie má tento ukazatel klesající tendenci a u Bosny a Hercegoviny ve sledovaném období kolísá, ale v roce 2006 došlo oproti předcházejícímu roku k nárůstu.

Graf 2.3: Komparace zemí podle reálného růstu HDP (v %)



Zdroj: [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16], vlastní zpracování

V oblasti exportu je z tab. 2.2 „Export zemí CEFTA 2002 – 2006“ zřejmé, že nejvíce v rámci regionu vyváží Makedonie, kde její export ve sledovaném období úměrně narůstá a v roce 2006 dosáhl úrovně 1 505,7 mil. EUR. Naopak nejméně ze zemí CEFTA vyváží Bosna a Hercegovina, i když v daném období hodnoty jejího vývozu rostou.

Tab. 2.2: Export zemí CEFTA 2002 – 2006 (v mil. EUR)

	2002	2003	2004	2005	2006
Albánie	350	409	486	530	631
Chorvatsko	5,19	5,46	6,45	7,07	8,25
Makedonie*	698,3	852,6	1 049	1 279,3	1 505,7
Bosna a Hercegovina	1,72	1,94	2,40	2,90	2,69
Černá Hora	481	461,9	622,7	749	1 049
Srbsko*	1,43	1,79	2,21	2,86	4,03
Kosovo	—	—	—	—	10
Moldávie*	403,9	495,7	618,1	684,70	584,7

* údaje jsou přepočítány kurzem 1 USD/ 0,6274 EUR ze dne 16.4.2008

Zdroj: [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16], [19-26], vlastní zpracování

Komoditní struktura vývozu daných zemí je srovnatelná, protože téměř všechny státy vyvážejí chemikálie, pohonné hmoty a paliva, stroje a dopravní zařízení, potraviny, textil a dřevo. U jednotlivých zemí se samozřejmě liší důležitost daných komodit.

Import dosáhl nejvyšší úrovně rovněž v Makedonii, jak dokazuje tab. 2.3 „Import zemí CEFTA 2002 – 2006“, který v daném období postupně narůstá, z čehož lze usoudit, že v dalších letech bude tento trend nadále pokračovat. Nejmenší hodnoty dovozu vykazovala Bosna a Hercegovina, u které import v posledním sledovaném roce dosáhl 6,09 mil EUR. Komoditní struktura dovozů je porovnatelná se strukturou vývozu zemí integrace CEFTA.

Tab. 2.3: Import zemí CEFTA 2002 – 2006 (v mil. EUR)

	2002	2003	2004	2005	2006
Albánie	1 588	1 699	1 762	2 007	2 316
Chorvatsko	11,01	12,54	13,35	14,95	17,09
Makedonie*	1 202,7	1 387,2	1 747,3	2 089,2	2 360,3
Bosna a Hercegovina	5,01	5,35	5,70	6,46	6,09
Černá Hora	815	709,6	913,7	1 063	1 409
Srbsko*	3,97	4,69	6,74	6,64	8,26
Kosovo	—	—	—	—	68
Moldávie*	651,2	879,8	1 109,6	1 462,6	1 484,4

* údaje jsou přepočítány kurzem 1 USD/ 0,6274 EUR ze dne 16.4.2008

Zdroj: [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16], [19-26], vlastní zpracování

Pokud jde o komparaci exportů a importů zemí daného regionu, tak z tab. 2.2 „Export zemí CEFTA 2002 – 2006“ a zároveň z tab. 2.3 „Import zemí CEFTA 2002 – 2006“ vyplývá, že u všech zemí integrace převažuje dovoz nad vývozem, což znamená, že tyto státy více dováží než vyvážejí.

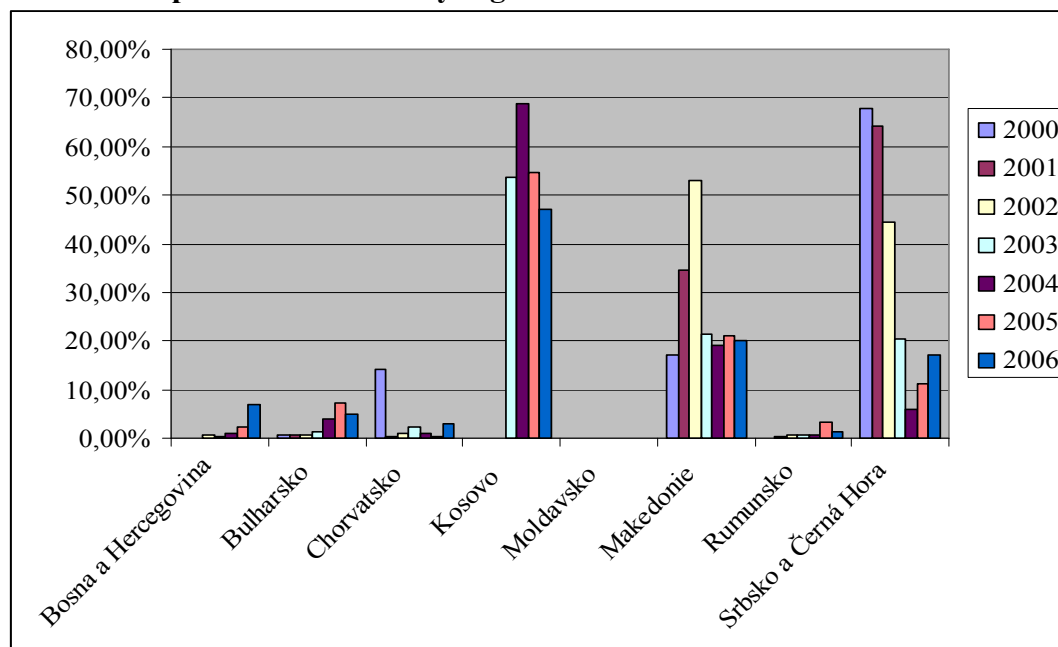
Všechny tyto země vyvážejí i dováží do podobných zemí. Největšími obchodními partnery jsou zejména státy EU, a to především Itálie, Německo a Řecko. Určitou výjimkou je Černá Hora, která z téměř 84 % vyvážejí do Švýcarska. Makedonie spolu s Chorvatskem dováží zejména do Ruska, i když u Chorvatska zaujímá tato země až třetí místo. Země integrace CEFTA ovšem uskutečňují i obchod mezi sebou, což analyzují v další podkapitole.

2.6 Vzájemný obchod států CEFTA

Albánie v rámci své obchodní politiky realizuje výměnu se státy integrace CEFTA, a to Bosnou a Hercegovinou, Bulharskem, Chorvatskem, Kosovem, Moldavskem, Makedonií, Srbskem a Černou Horou, ale rovněž se státy jako je Bulharsko a Chorvatsko, které jsou již od roku 2007 členy EU.

Nejvíce Albánská republika v roce 2006 exportovala do Kosova, kde vývoz dosáhl úrovně 47 %, jak je vidět z grafu 2.4 „Export Albánie se státy regionu“. Rovněž je zřejmé, že vzájemný export Albánie s Moldávií je zanedbatelný, protože dosahoval nulových hodnot.

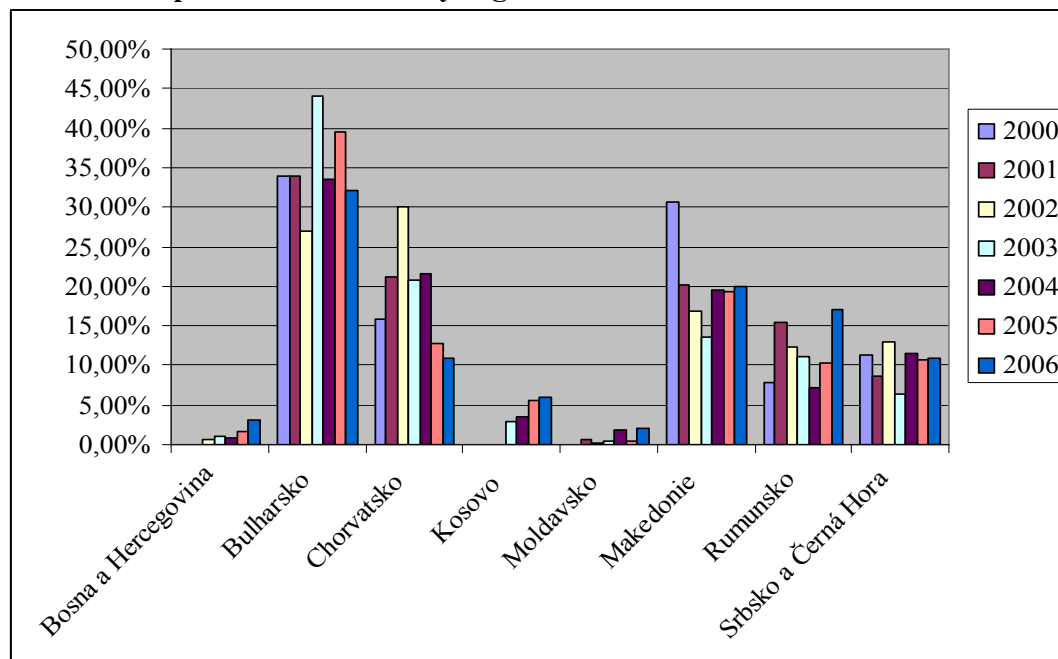
Graf 2.4: Export Albánie se státy regionu



Zdroj: [7], vlastní zpracování

Co se týče importu, tak Albánie nejvíce dováží právě z Bulharska, jak je zřejmé z grafu 2.5 „Import Albánie se státy regionu“. Import dosáhl v roce 2006 úrovně přibližně 317 mil. USD, což je o téměř 54 % více než v předcházejícím roce a export dosáhl v roce 2006 hodnoty 64 mil. USD, což je o 30 % více než v roce 2005.

Graf 2.5: Import Albánie se státy regionu



Zdroj: [7], vlastní zpracování

Regionální obchod Albánie má svou geografickou charakteristiku. Na Kosovo tak připadá téměř polovina exportu ze země a je následováno Makedonií, Srbskem a Černou Horou. Podíl importu je rovnoměrně rozdělen, přesto Bulharsko, Rumunsko a Makedonie disponují největším podílem. Souhrnná tabulka pro obchod Albánie se státy regionu je uvedena v příloze 2 „Obchod Albánie se státy regionu“.

V období 2002 – 2006 byl obchod se státy regionu přizpůsoben obchodní liberalizaci, která byla implementována díky bilaterálním dohodám o volném obchodu. Tyto dohody napomáhají příslušným zemím s liberalizací v oblastí tarifů a pokrývají více aspektů související s obchodem, a sice pravidla původu, postupy v importech a exportech mezi zeměmi.

V oblasti **obchodu Albánie s Bosnou a Hercegovinou** bylo zaznamenáno určité oživení díky bilaterální dohodě, kterou podepsali v prosinci roku 2006. V tomto roce 63 % importů z Bosny a Hercegoviny tvořily produkty jako dřevo a rozpracované výrobky. Zemědělské výrobky činily pouze 5 % všech dovozů země. Co se týče exportu, tak téměř 90 % všech vývozu tvořily surové kůže a zemědělské výrobky se podílely necelým 1 % na celkových vývozech země.

Co se týče **vzájemného obchodu Albánie s Chorvatskem**, tak 11 % všech importů ze země reprezentuje právě Chorvatsko a exporty tvoří pouze 3,5 %. Z velké části jsou vyváženy zejména zemědělské produkty. Dovozy mají širší rozsah a 90 % všech importů tvoří průmyslové výrobky.

V případě **obchodu Albánské republiky s Kosovem** je právě tato země jediná ze států daného regionu, která vykazuje pozitivní obchodní bilanci. Vývozy do země tvoří přibližně 47 %, zatímco dovozy pouze 6 %. Největší hodnotu v dovozech i vývozech vykazuje obchod s kovy.

V rámci **obchodu Albánie s Makedonií** dosáhla úroveň exportu a importu v roce 2006 stejné hodnoty, a to 20 %, jak je také patrné z grafů 2.4 „Export Albánie se státy regionu“ a 2.5 „Import Albánie se státy regionu“. Strukturu dovozů a vývozu země tvoří zejména průmyslové výrobky, zatímco zemědělské produkty se podílí jen 10 % na importech a exportech. Nejvíce vyváženou komoditou jsou výrobky ze železa.

Vzájemný obchod Albánie se Srbskem a Černou Horou vykazoval v roce 2006 nárůst o 60 %, kdy import dosáhl hodnoty téměř 33 mil. USD a export úrovně 11 mil. USD. Import ze Srbska a Černé Hory se podílí 11 % na všech dovozech regionu a export 17 % na celkových vývozech do země. Nejvíce vyváženy jsou průmyslové výrobky, které jsou z velké části liberalizovány.

Pro **obchod Albánie s Moldavskem** je typické, že import u Moldávie nepřesáhl 2 % podíl na celkových dovozech Albánie, zatímco export je v podstatě bezvýznamný, jak rovněž dokazují grafy 2.4 „Export Albánie se státy regionu“ a 2.5 „Import Albánie se státy regionu“. Dovoz dosáhl v roce 2006 úrovně 5 mil. USD, ovšem export jen 9 tis. USD. Většinu dovozu tvoří zemědělské výrobky, a to pšeničné deriváty a mléčné produkty.

Jak je zřejmé, v současné době patří k významným obchodním partnerům států CEFTA zejména státy EU, kde dané země uskutečňují obchodní výměnu do podobných zemí. Albánie však uskutečňuje obchod i se státy regionu navzájem, kde nejvíce obchoduje s Kosovem a naopak nejméně s Moldávií, kde především export vykazuje nulové hodnoty.

Na základě analýz, které jsem provedla, lze říci, že státy CEFTA více obchodují právě se zeměmi EU než mezi sebou navzájem. Jejich vzájemný obchod však rozhodně není zanedbatelný a plní důležitou roli, protože stále dochází k posilování obchodních vazeb mezi ekonomikami jihovýchodní Evropy, a tím dostávají dané státy šanci získat zkušenosti z obchodní liberalizace, která je významným předchůdcem pro ekonomickou spolupráci v případě členství států v evropské integraci. Dohoda je dokladem nového směru v regionální kooperaci zemí a otevírá tak zájem zahraničních investorů, kteří se chtějí prosadit na jejich společném trhu. Dohoda CEFTA tedy plní svůj účel, protože napomáhá vytváření společného trhu a posilování ekonomik států integrace. Prioritním cílem států CEFTA, čili i Albánské republiky, je přistoupení do struktur evropské integrace, což charakterizují v následující kapitole.

3 Vytváření předpokladů pro budoucí přijetí Albánie do EU

Evropská unie zažila ve druhé polovině 20. století několik rozšíření, která byla reakcí na vzrůstající význam a sílu EU. Základním cílem EU v regionu západního Balkánu je rozšířit zde oblast míru, stability, prosperity a svobody budovanou během posledních padesáti let EU a jejími členskými státy. Rámec pro přistoupení do EU tvoří Stabilizační a asociační proces (SAP), který je vytvořen na povzbuzení a podporu domácích reformních procesů. Z dlouhodobého hlediska SAP těmto zemím nabízí vyhlídku na úplnou integraci do struktur EU, pokud splní určitá politická a ekonomická kritéria.

Členství Albánie v EU představuje vedle budoucího členství v NATO velkou prioritu albánské zahraniční politiky, které jsou dlouhodobě podřízeny všechny ostatní zahraničně - politické aktivity země. Albánská společnost je v otázce členství v EU poměrně rozdělená. Pro politickou reprezentaci je členství Albánie v EU cílem, ale v zatím málo informovaném obyvatelstvu tato skutečnost vyvolává obavy. Místní podnikatelé mají starost z aplikace právního řádu EU, který by mohl ohrozit jejich ekonomické zájmy. Největší překážkou v procesu přibližování země k EU je stále vysoká úroveň kriminalizace albánské ekonomiky. Nicméně Albánie má v budoucnu velké šance na přijetí, a to mj. i z důvodu své geografické polohy.

3.1 Stabilizační a asociační proces

EU vnímá Albánii jako integrální součást západního Balkánu. K této oblasti zaujímá komplexní přístup, jehož rámec tvoří především SAP. Ačkoli EU aplikuje komplexní politiku k celému regionu, jedná s každou zemí individuálně na základě stejných kritérií.

V době, kdy došlo ke skončení válečných událostí a podpisu smluv v Daytonu v roce 1995 se EU rozhodla, že upustí od svého regionálního přístupu k dané oblasti a přejde k tzv. **Stabilizačnímu a asociačnímu procesu (SAP)**, který má zajistit stabilitu a prosperitu dané oblasti. V roce 1999 EK představila vizi SAP, která potvrdila, že:²⁵

²⁵ Cit. [4], Vnější ekonomické vztahy EU.

- hlavním motivem reform v těchto zemích jsou relevantní vztahy s EU, které jsou založeny na výhledu členství ve Společenství, jakmile budou vytvořeny odpovídající podmínky,
- důležitým předpokladem pro regionální rozvoj je rozvinutí bilaterálních vztahů mezi samotnými zeměmi regionu, jež umožní větší ekonomickou a politickou stabilitu,
- nutnou podmínkou zdárného vývoje v regionu je flexibilní přístup, který by každé zemi umožnil zajistit mír na vlastním území.

SAP musí být podpořen strategickým přístupem k pomoci, který by měl zvýrazňovat cíle a mechanismy daného procesu, zejména SAD, kde by měl podpořit především institucionální reformy a rovněž se zaměřit na politické otázky a prevence krizí. SAP je opatření dlouhodobého charakteru a měl by vyústit v plné zapojení balkánských států do integračního procesu EU.

Prvním krokem k realizaci nové politiky EU vůči Balkánu bylo vyhlášení **Paktu stability pro jihovýchodní Evropu**, k němuž došlo na mezinárodní konferenci v Sarajevu v roce 1999. Pakt stability byl vytvořen z iniciativy EU, která v něm od počátku hrála významnou roli. Byl koncipován jako rámcový projekt, jehož cílem je stimulovat a koordinovat aktivity na reformních a rekonstrukčních projektech. Měl vytvořit fórum pro všechny účastníky Paktu, tj. pro státy západního Balkánu, dozorské státy a další země podílející se na projektu, mezinárodní organizace, mezinárodní finanční instituce a regionální iniciativy jihovýchodní Evropy. Cílem Paktu bylo identifikovat opatření a projekty ve třech hlavních oblastech a přispívat k jejich realizaci. Zmiňovanými oblastmi byly:

- demokracie a lidská práva,
- ekonomická rekonstrukce a rozvoj,
- bezpečnost a vnitřní věci.

Význam a přínos Paktu spočívá v tom, že umožňuje účelně kombinovat spolupráci na úrovni vlád, místních orgánů i nevládních organizací. Pakt stability byl koncipován jako dočasný nástroj a jeho činnost byla po roce 2000 významně ovlivněna SAP, který se stal hlavním nástrojem politiky EU vůči Balkánu. Soluňská agenda, která byl v roce 2003 schválena Evropskou radou, orientovala hlavní činnost Paktu na rozvíjení regionální spolupráce. Pakt stability se stal důležitým nástrojem SAP.

Jádrem SAP jsou bilaterální vztahy EU se zeměmi západního Balkánu na bázi **stabilizačních a asociačních dohod (SAD)**, které EU vytvořila na základě Smlouvy o ES, čl. 310, s využitím článku 300 (2). Jedná se o významný prostředek, který umožňuje jednotlivému státu více se přiblížit k EU, když je této příslušné zemi přiznán status potenciálního kandidáta na členství ve Společenství. Jde o modifikovanou verzi Evropských asociačních dohod²⁶, která navíc přidruženou zemi zavazuje respektovat mír a stabilitu mezi národy, rozvíjet dobré sousedské vztahy, demokratické zásady a lidská práva a mezinárodní právní zásady. Prostřednictvím vybudování zóny volného obchodu a dalších aktivit, které jsou základem vnitřního trhu EU jako pravidla pro státní subvence, hospodářská soutěž a duševní vlastnictví, budou vytvořeny předpoklady pro postupnou integraci ekonomiky balkánských států do EU. SAD se opírají o základní demokratické principy EU, ale musí odpovídat poměrům v každé zemi, což znamená, že SAD by měly být flexibilní, aby se dokázaly přizpůsobit.

Dohody zapojují Balkánské státy do agendy všech tří pilířů EU a vyžadují proto ratifikaci ve všech signatářských státech. Velkou pozornost věnují dohody respektování demokracie, lidských práv a práv menšin a budování právního státu. Ve srovnání s Evropskými asociačními dohodami přikládají velký význam regionální spolupráci. Zatímco v případě Evropských asociačních dohod Unie regionální spolupráci podporovala, v SAD ji vyžaduje a je jednou z podmínek, na kterou je vázán rozvoj vztahů s EU.

Roku 2001 byla Albánie vybrána jako jedna z vhodných zemí pro uzavření SAD. Cílem spolupráce na SAP bylo:

- připravení země na postupné začleňování do struktur EU,
- pomoci s nastolením demokracie a s vytvořením právního státu,
- pomoci s naplňováním administrativních a institucionálních reforem,
- směřovat k výkonné tržní ekonomice.

V září 2000 se Albánská republika stala členem WTO, kde byly cíle stále vedeny k vytváření větší kapacity státní správy, překonání mezery v zavádění práva, boj s šedou ekonomikou, korupcí a proti organizovanému zločinu.

²⁶ Evropské asociační dohody uzavírala EU se státy střední a východní Evropy.

3.2 Hlavní milníky ve vývoji spolupráce EU a Albánské republiky

EU se v posledních patnácti letech soustřeďuje na vytvoření takové situace v JVE, aby zamezila vojenským konfliktům a rozšířila oblast míru, stability, prosperity a přátelství v Evropě tak, jak byla v posledních padesáti letech budována ES. Mezníkem je rok 1999, kdy jsou země JVE zařazovány mezi příjemce systému všeobecných obchodních preferencí (GSP). V letech 2000 a 2001 jim byl umožněn bezcelní a neomezený přístup na trhy EU asi pro 95 % jejich exportů. Zde byly tyto státy více zvýhodněny než země SVE.

V červnu 2004 Rada EU rozhodla o Evropském partnerství pro Albánii a o více než rok později o jeho revidovaném znění. Evropské partnerství stanovuje krátkodobé a střednědobé priority, na něž by se měla země zaměřit při přípravě na členství v EU a slouží jako jakýsi katalog úkolů, které lze kontrolovat. Priority stanovila Komise EU s přihlédnutím k potřebám Albánie a stupni její připravenosti na zapojení do SAP. Plnění úkolů podle Evropského partnerství pravidelně sleduje Komise EU ve svých ročních zprávách a prostřednictvím struktur vytvořených v rámci SAP, zejména poradní pracovní skupiny²⁷.

Podpis SAD mezi EU a Albánií se uskutečnil 12. 6. 2006 v Lucemburku na pravidelném zasedání ministrů zahraničních věcí. Současně se SAD byla podepsána Prozatímní dohoda, která poskytne zemi obchodní výhody vyplývající ze SAD do okamžiku, než dohodu ratifikují všechny členské země EU-25, tzn. do okamžiku než vstoupí SAD v platnost. Albánská vláda po podpisu SAD přijala Národní plán k implementaci SAD, který stanovuje priority, jejichž splnění je podmínkou pro ratifikaci SAD členskými státy EU. SAD s EU albánský parlament ratifikoval 27. 7. 2006. Doposud²⁸ byla SAD ratifikována parlamenty Lotyšska, Slovinska, Slovenska, Polska a Švédska, některé další státy ratifikaci již přislíbily či označily za ryze technický krok, jiné zatím vyčkávají.

Dne 1. 12. 2006 vstoupila v platnost Prozatímní dohoda, která zjednodušuje zahraniční obchod mezi členskými státy EU a Albánií. K tomuto dni byla odstraněna cla pro 80 % průmyslových výrobků a u zbylých 20 % platí, že k 1. 12. 2006 byla cla zbývajících výrobků snížena o 20 %, k 1.1.2007 byla cla snížena o dalších 20 % a k 31. 12. 2010 budou odstraněna cla na všechny dovážené výrobky.

²⁷ Přeloženo z AJ – Consultative Task Force (CTF).

²⁸ Informace k 15. 6. 2007.

Ve dnech 11. a 12. 12. 2006 se uskutečnilo v Tiraně patnácté zasedání poradní CTF a deváté zasedání Společného výboru mezi Albánií a EU. Předmětem jednání byla užitečná diskuse o přípravě voleb do místních zastupitelstev a volební reforma. Reformy v další účinnosti práva, fiskální politiky, infrastruktury, životního prostředí, zemědělství a rybolovu. Rozhovory se hlavně zaměřily na plnění závazků vyplývajících ze SAD. Albánské úřady souhlasily s EK, že posilování práva je klíčovým faktorem dalšího rozvoje. EK přivítala pokrok v boji proti korupci, organizovanému zločinu a vyzvala albánské úřady, aby pokračovaly v soudní reformě a přijaly další systematická opatření v boji proti korupci a zvýšily úsilí v boji proti praní špinavých peněz a systému na ochranu svědků. Přehled celé kooperace Albánie a EU je uvedeno v příloze 3 „Shrnutí spolupráce EU a Albánie“.

3.2.1 Čerpání země z finančních prostředků EU

EU se stala největším poskytovatelem finanční pomoci zemím JVE. Základem je Pakt stability, který byl přijat v roce 1999 na základě iniciativy EU.

EU poskytuje účelově zaměřenou předvstupní finanční pomoc kandidátským zemím, což je v současné době Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Chorvatsko a Turecko a potenciálním kandidátským zemím jako je Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko a Kosovo podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244. Účelem finanční pomoci je podpořit tyto země při zavádění nezbytných politických, ekonomických a institucionálních reforem v souladu s normami EU.

Reformy, které jsou nezbytné pro členství v EU, pomáhají také zlepšovat život občanů v zemích, kterým je pomoc poskytována. Hlavním úkolem pomoci je podporovat politické reformy, zejména budování institucí, posilování právního státu, prosazování lidských práv, ochranu menšin a rozvoj občanské společnosti.

Před vstupem do EU musí mít země fungující tržní hospodářství a musí být také schopna se vypořádat s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie. Pomoc proto slouží na podporu hospodářské reformy, která vede k ekonomickému růstu a zlepšení pracovních příležitostí.

Pomoc při přijímání *acquis communautaire* zlepšuje kvalitu života tak, že se kandidátské a potenciální kandidátské země přizpůsobují a postupně přijímají předpisy EU, jež se např. týkají ochrany životního prostředí a boje proti zločinu, drogám a nelegálnímu přistěhovalectví. Předvstupní pomoc navíc povzbuzuje regionální spolupráci a přispívá k udržitelnému rozvoji a snižování chudoby. Finanční prostředky EU se zaměřují na střednědobé a dlouhodobé změny ve společnosti a ekonomice jako celku. Rychlost reforem a rychlost přistoupení jsou tak úzce propojeny.

EU je hlavním finančním dárce Albánské republiky. V letech 1991-2006 poskytla EU Albánii pomoc ve výši 1,3 mld. EUR, z toho přibližně 814 mil. EUR prostřednictvím programu PHARE. Ostatní pomoc EU se zaměřila na dodávky potravin, humanitární účely, na podporu platební bilance, pomoc malým a středním projektům a na půjčky z EIB.

Albánie je rovněž příjemcem pomoci z Evropské iniciativy pro demokratizaci a lidská práva²⁹, z programu "Život" a z 6. Rámcového programu pro výzkum a rozvoj. EK připravila Memorandum o porozumění, kterým hodlá poskytnout Albánii pomoc až do výše 25 mil. EUR na zlepšení řízení veřejných financí a boj s korupcí. Albánie dané memorandum podepsala již 17. 12. 2007, a to ji opravňuje zapojit se do 7. rámcového programu pro výzkum a inovace. Asociační statut ji umožňuje účastnit se od 1. ledna 2008 výzev vypsanych v tomto programu. Albánie se tak připojí k zemím Západního Balkánu jako je Srbsko, Chorvatsko a bývalá jugoslávská republika Makedonie³⁰.

Důležitým doplňkem SAP je finanční a technická pomoc v podobě programu Pomoc Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci (CARDS)³¹. Tento program vznikl na základě rozhodnutí Rady č. 2666/2000 – Pomoc pro Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Bývalou jugoslávskou republiku Jugoslávie a Chorvatsko. Hlavním účelem programu je podpořit účast jmenovaných zemí na SAP. Pomoc se soustřeďuje na řešení nejzávažnějších problémů regionu, a sice na ekonomickou rekonstrukci, budování a modernizaci právního státu, sociální rozvoj, respektování lidských práv a práv menšin a rozvoj tržní ekonomiky. Pro efektivnější realizaci programu slouží Regionální strategický dokument RSD pro celý

²⁹ Tato iniciativa byla vytvořena v roce 1994 jako pomocný nástroj v boji EU za lidská práva a demokracii ve třetích zemích. Má pomáhat předcházení konfliktům, podporovat spolupráci vládních i nevládních organizací a boj proti xenofobii, rasismu, diskriminaci nebo mezinárodnímu zločinu pomocí specifických projektů.

³⁰ Cit. [18], CEBRE – Česká podnikatelská reprezentace při EU v Bruselu.

³¹ Zkratka z anglického Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation.

region bez ohledu na to, zda státy mají podepsanu Dohodu o stabilizaci a přidružení a Strategické dokumenty pro jednotlivé země CSP. Z tab. 3.1. „Částky poskytnuté EU v rámci Programu CARDS v období 2000 – 2006“ je patrné, že nejvíce prostředků ve sledovaném období bylo poskytnuto Srbsku a Černé Hoře, které byly ještě v té době brány v úvahu jako celek.

CSP pro jednotlivé země zahrnují vedle obecných priorit i některé priority specifické, které je možné shrnout do těchto oblastí:

- stabilizace demokracie – zlepšení volebního systému, posílení právního řádu,
- soudnictví a vnitřní záležitosti – posílení soudní kapacity, boj proti korupci a organizovanému zločinu, veřejný pořádek,
- rozvoj vzdělanosti – rekvalifikace pracovních sil, posílení občanské společnosti,
- rozvoj státních institucí a regionální spolupráce – posilování mezinárodního postavení zemí,
- ekonomický a sociální rozvoj – dokončení ekonomických reforem, poskytování podpory klíčovým oblastem ekonomiky jako je obchod, doprava, energetika, snížení nezaměstnanosti,
- životní prostředí a přírodní zdroje – institucionální posílení, monitoring indikátorů znečištění, zlepšení regionálního plánování.

Tab. 3.1. Alokace programu CARDS v období 2000 – 2006 (v mil. EUR)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Celkem
Albánie	33,4	37,5	44,9	46,5	63,5	44,2	45,5	315,5
Bosna a Hercegovina	90,3	105,2	71,9	63	72	49,4	51	502,8
Chorvatsko	16,8	60	59	62	81	105	140	523,8
Bývalá jugoslávská republika Makedonie	13	56,2	41,5	43,5	59	45	40	298,2
Srbsko a Černá Hora³²	650,5	385,5	351,6	324,3	307,9	282,5	257,5	2559,8
Prozatimní občanská správa	10	24,5	33	32	35	36	35	205,5
Regionální programy	20,2	20	43,5	31,5	23	47,9	43,5	229,6
Ostatní³³	141,5	118	11	17	22,5	19,7	16,1	345,8
Makroekonomická a finanční pomoc	70	120	100	15	16	33	50	404
Celkem	1045,7	926,9	756,4	634,8	679,9	662,7	678,6	5385

Zdroj: [2]

Prostřednictvím programu CARDS se EU od prosince 2000 podílí v Albánii na rozvoji mnoha oblastí³⁴. V albánské strategii na léta 2002 – 2006 bylo řídicí komisí v Bruselu schváleno z CARDS těchto 5 prioritních oblastí pro spolupráci:

³² Zahrnuje Srbsko, Černou Horu a Kosovo pod správou OSN. Částky pro Srbsko sdružují v letech 2002 – 2003 pomoc z regionálního programu pro integrovanou kontrolu hranic pro Srbsko a Černou Horu, v roce 2004 je tato částka ve výši 8 mil. EUR uváděna v regionálních programech.

³³ Zde je do roku 2001 zahrnuta humanitární pomoc, specifická opatření, SZBP a Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva, poté administrativní náklady a příspěvky balkánským zemím z Evropské vzdělávací agentury.

³⁴ Projekty nejnověji navržené pro Albánii jsou: EuropeAid – CARDS – Příprava studie proveditelnosti pro obchvat Tepeleně a příprava detailního návrhu, zadávací dokumentace a dozor nad výstavbou obchvatů Gjirokastër a Tepelenë, schváleno dne 5.2.2008; Výběrové řízení na projekt a následný stavební dozor nové meteorologické laboratoře, schváleno dne 31.1.2008; EuropeAid – CARDS – Odstraňování následků znečištění v rafinerii ropy v Ballshi – fáze II, schváleno dne 29.1.2008.

- spravedlnost a vnútro,
- budování administrativy,
- ekonomický a sociální rozvoj ,
- životní prostředí a přírodní zdroje,
- demokratická stabilizace.

V rámci programu CARDS v roce 2006 EU poskytla Albánii grant ve výši 45,5 mil. EUR na rozvoj devíti prioritních oblastí. Jak je patrné z tab. 3.2. „Přidělení finanční pomoci pro Albánii v rámci programu CARDS, 2006“, největší částka byla vynaložena na prioritní oblast „Podpora resortů spravedlnosti a vnitra“ a naopak nejmenší podpora byla věnována na podporu účasti albánské vlády v programech EU.

Tab. 3.2.: Přidělení finanční pomoci pro Albánii v rámci programu CARDS, 2006

Prioritní oblast	Částka v mil. EUR
Vzrůstající role občanské společnosti a media v evropském integračním procesu a sociálních změnách	1,6
Podpora resortů spravedlnosti a vnitra	15
Institucionální posílení Ministerstva veřejných prací, dopravy a telekomunikací	1
Integrovaná podpora decentralizace	8,3
Podpora investičního prostředí a obchodu	5,9
Detailní design služeb v souladu s mezinárodními standardy, management v dopravním systému	2
Aproximace legislativy životního prostředí a zlepšení životního prostředí v Albánii, podpora managementu nebezpečného odpadu	5
Posilování pracovního trhu a zaměstnanosti	3
Podpora účasti albánské vlády v programech EU	0,7
Celkem	42,5

Zdroj: [10]

Program CARDS v roce 2007 nahradil nový předvstupní nástroj IPA³⁵, z něhož bude Unie poskytovat pomoc kandidátským a potenciálním státům. Program IPA umožňuje snadný přechod ze statusu potenciálního kandidátského státu do statutu kandidátského státu. Albánská republika čerpá v období 2007 - 2009 finanční prostředky právě v rámci programu IPA. Na rok 2007 tato strategie přidělila Albánii 61 mil. EUR, na rok 2008 přibližně 71 mil. EUR a pro rok 2009 přes 81 mil. EUR. Jednotlivé prioritní oblasti jsou uvedeny v příloze 4 „Nástroj IPA pro Albánii v období 2007 – 2009“.

3.3 Plnění Kodaňských kritérií

V souvislosti se vstupem do EU musí každá země splnit tzv. Kodaňská kritéria, která v červnu 1993 uznala Evropská rada na svém zasedání v Kodani. Jedná se o splnění těchto tří kritérií:

- politická - stabilní instituce garantující demokracii, právní stát, ochrana lidských práv a respektování menšin,
- ekonomická - fungující tržní hospodářství,
- zavádění acquis - věrnost politickým, hospodářským a měnovým cílům EU.

Tato vstupní kritéria byla potvrzena v prosinci roku 1995 na zasedání Evropské rady v Madridu, která zdůraznila důležitost přizpůsobení administrativních struktur v jednotlivých kandidátských zemích tak, aby byly vytvořeny podmínky pro postupnou a harmonickou integraci. Přesto si EU vyhrazuje právo rozhodnout, kdy bude připravena přijmout nové členy.

První evropské partnerství s Albánií bylo přijato Radou dne 14. června 2004. Toto první partnerství je vhodné aktualizovat na základě závěrů zprávy o pokroku Albánie z roku 2005. Druhé evropské partnerství určuje nové akční priority. Tyto priority jsou přizpůsobeny konkrétním požadavkům Albánie a stadiu přípravy a v případě potřeby budou aktualizovány. Evropské partnerství stanoví rovněž obecné zásady pro finanční pomoc Albánii.

³⁵ Zkratka z anglického Instrument for Pre-Accession.

3.3.1 Politická kritéria

V této části se zaměřím na pokrok, který udělala Albánie směrem k plnění Kodaňských kritérií v oblasti politiky, kde je zapotřebí stabilita institucí zaručujících demokracii, právní stát, lidské zdroje a respektování a ochrana menšin. Rovněž se jedná o monitorování regionální spolupráce, dobré sousedské vztahy jak s členskými státy, tak se státy, o které může být Společenství rozšířeno a v neposlední řadě respektování mezinárodních závazků.

Co se týče politických kritérií, učinila Albánie určitý pokrok v oblasti demokracie a právního státu. Albánie nadále hrála pozitivní úlohu při udržování stability v tomto regionu. Je však třeba dále rozvíjet demokratickou kulturu a zejména konstruktivní dialog mezi stranami, aby politický systém mohl fungovat efektivně a transparentně. Parlament musí učinit další výrazný pokrok při prosazování reformy. Hlavní výzvy představují boj s korupcí a organizovanou trestnou činností.

Demokracie a právní stát

V této oblasti byl učiněn určitý pokrok. Parlament zde plní roli jakéhosi ohniska ve změně politického systému. Albánský *parlament* splnil svou ústavní roli při volbě nového prezidenta. Nedostatečná vůle politických stran ke spolupráci však i nadále brání reformám, zejména pokud jde o volby a soudnictví.

Došlo rovněž k mírnému pokroku směrem ke konstruktivnímu konsensu mezi politickými stranami týkající se implementace reforem nutných ke zlepšení SAP. Reformu v oblasti voleb a soudnictví zdržuje rozhodnutí Parlamentu, která jsou často zpoždována díky sporům zaměřeným na omezené zájmy stran. Monitorování implementace závazků vyplývajících z SAD jsou přenechány výlučně vládě.

Albánie také učinila určitý pokrok při posilování struktur *výkonné moci*, aby mohla splnit své závazky vůči EU a najít řešení pro svůj rozvoj. Koordinace a kapacita jsou stále slabé a je zapotřebí posílit strategické plánování. Ke změnám, ale nijak velkým, došlo i v albánské *veřejné správě*. Je zde zapotřebí velkého úsilí, aby byla zaručena její efektivnost a nestrannost, včetně úplného provádění zákona o státní službě.

Albánie převzala některá právní a institucionální opatření týkající se DPH, daňového systému, dodávky vody a kanalizace z centrální vlády k municipalitám. V roce 2006 Evropská rada doporučila, aby byl definován geografický rámec a kompetence regionálních autorit. Rozmístění finančních zdrojů a úkolů mezi centrální a místní vládou, a dále mezi municipalitami zůstávají nevyrovnané. Silnější legislativní rámec pro místní půjčky by usnadnil kapitálové investice, které jsou potřebné pro místní služby.

V reformě *soudnictví* došlo k omezenému pokroku. Postupy pro hodnocení soudců se zlepšily, soudní systém byl více propracován a výkon soudních rozhodnutí se mírně zrychlil. Soudnictví však i nadále funguje špatně kvůli korupci a nedostatečné nezávislosti, transparentnosti a efektivnosti. Právní úprava, která by měla tyto záležitosti vyřešit, je v prodlení.

Vláda zaujala strategičtější přístup k *boji proti korupci*, který je klíčovou prioritou Evropského partnerství. Došlo ke zlepšení právních předpisů v oblasti zadávání veřejných zakázek. Vyšetřování v oblasti boje s korupcí vedla k určitému počtu zatčení vysokých úředníků. Vláda navrhla novou antikorupční strategii na léta 2007 – 2013, která poukazuje na pozitivní změnu v přístupu od krátkodobých řešení k více efektivním opatřením.

Celkově Albánie udělala pokrok v posilování vládních struktur tak, aby adresovala své závazky směrem k EU a v oblasti širší rozvojové agendy. Významné stále zůstává posilování kapacit, koordinace a strategické plánování.

Lidská práva a ochrana menšin

Albánie rovněž dosáhla určitého pokroku v oblasti lidských práv a ochrany menšin. Zrušila trest smrti za všech okolností. Pokud jde o ratifikaci nástrojů v oblasti lidských práv, ratifikovala Protokol 13 k Evropské konvenci lidských práv zaměřenou na zrušení trestu smrti za všech okolností revidovala vojenský zákoník. Závazné pokyny pro státní zástupce a kriminální policii zdůrazňují nutnost dodržování lidských práv v trestním řízení. Podmínky ve vazebních věznicích jsou velmi špatné. Byly částečně zlepšeny podmínky ve vazebních věznicích a většina osob ve vyšetřovací vazbě byla převedena do oddělení ve věznicích, jež jsou nově určena pro vazbu. Věznice jsou však i nadále přeplněné. Je zapotřebí lepšího dodržování lidských práv a systematického postihu osob, jež tato práva porušují. Evropský

soud pro lidská práva vydal rozhodnutí, že v osmnácti případech bylo rozhodnuto nepřijatelně. Nadále je neuspokojivá právní úprava bezplatné právní pomoci.

Albánie učinila určitý pokrok ve *svobodě projevu*, která je klíčovou prioritou Evropského partnerství. Byl schválen akční plán přijetí nové právní úpravy rozhlasového a televizního vysílání. Členy řídicího výboru pro veřejný rozhlas a televizi jsou nyní také zástupci občanské společnosti a došlo k posílení právního rámce pro hospodářskou soutěž. Vládní rozhodnutí o licencích pro média a vymáhání daní vedla k nařčení z předpojatosti. Je nutná reforma v oblasti vysílání a transparentnosti vlastnictví médií a lepšího provádění stávajících právních předpisů.

V oblasti *práv žen* Albánie progresivně implementovala svou legislativu týkající se pracovních podmínek a rovných příležitostí v souladu s *acquis*. Dodatek zákona z roku 2004 o rovnosti pohlaví učinil za tuto oblast zodpovědné ministerstvo práce, sociálních věcí a rovných příležitostí, což vedlo k vytvoření specifického ministerského sektoru pro otázky rovnosti pohlaví.

K určitému pokroku došlo v oblasti *práv dětí*, posílení soudnictví nad mládeží a monitorují se práva dětí a základní vzdělávání. Další pokrok je brzděn zpožděním při přijímání klíčové právní úpravy a nedostatkem zdrojů. Částečně se zlepšily i sociální služby tím, že byly navýšeny zdroje pro osoby. Opatření na podporu *sociálně zranitelných a postižených osob* jsou však stále omezená. Výsledky by mohly být zlepšeny lepší koordinací vládních agentur.

Pokud jde o *práva pracujících*, legislativa Albánie ukládá zaměstnancům právo, aby vytvořili odborové svazy. Hlavním orgánem pro sociální dialog je Národní rada práce, kde jsou reprezentovány odbory, vláda a zaměstnanci. Vláda Albánie přijala v rámci anti-diskriminační politiky zákaz diskriminace z důvodů pohlaví, rasy nebo náboženství.

Albánie přijala určitá opatření, aby splnila své závazky pro ochranu *menšin*, zejména na podporu menšinových jazyků a tradičních místních jmen. Dalšímu zlepšení brání nedostatek přesných údajů o velikosti a situaci menšin. Určité kroky byly podniknuty pro zlepšení situace Romů, avšak dopad těchto opatření je omezený. *Romská menšina* je stále

konfrontována s obtížnými bytovými podmínkami a diskriminací, zejména v oblasti vzdělávání, sociální ochrany, bydlení a zaměstnanosti.

Regionální spolupráce a mezinárodní závazky

Regionální spolupráce a dobré sousedské vztahy jsou pro Albánskou republiku významným aspektem z hlediska začleňování země do struktur Společenství. udržovala Co se týče Mezinárodního trestního soudu, není dvoustranná dohoda o imunitě se Spojenými státy v souladu s příslušným společným postojem EU a jejími hlavními zásadami.

Vztahy s republikou Makedonie pokračují v rozšiřování a dochází zde k politickým a technickým setkáním. Bylo podepsán protokol o spolupráci mezi Veřejnými úřady obžaloby těchto dvou států a v platnost vstoupila dohoda o kulturní spolupráci. Vztahy s Černou Horou byly rozvíjeny už dříve, když Albánie otevřela ambasádu v hlavní metropoli Černé hory Podgorici. Vztahy s Chorvatskem, Bosnou a Hercegovinou a Srbskem zůstávají pozitivní a relativně stabilní. Co se týká Kosova, v červnu 2007 proběhlo setkání s EU, kde Albánie potvrdila svůj postoj k budoucnosti Kosova. Albánie zastávala v otázce vývoje statusu Kosova konstruktivní postoj a tento postoj přispíval ke stabilitě v regionu.

Itálie je pro Albánii důležitým politickým i obchodním partnerem, stejně jako největší investor EU v Albánii. Druhým významným obchodním partnerem země je Řecko, se kterým má podepsány různé bilaterální dohody. S Tureckem Albánská republika ratifikovala dohodu o volném obchodě, která je v souladu se závazky Prozatímní dohody.

3.3.2 Ekonomická kritéria

Při zkoumání ekonomického rozvoje v Albánii, přístup EK byl řízený rozhodnutím Evropské rady, která na zasedání v Kodani v červnu 1993 stanovila členství v EU vyžaduje existenci fungující tržní ekonomiky a kapacity, která je zapotřebí, aby se daný stát uměl vyrovnat s konkurenčními tlaky a tržními silami, které s sebou přináší členství ve Společenství.

Existence fungující tržní ekonomiky

Albánie učinila také pokrok směrem k fungujícímu tržnímu hospodářství, ale je stále zapotřebí velkých reforem, které by z dlouhodobého hlediska umožnily vyrovnat se v dlouhodobém období s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie.

Byl respektován politický konsensus o základním směru hospodářské politiky Albánie. Makroekonomická stabilita byla z velké části zachována. I přes nedostatky v zásobování energií byl hospodářský růst nadále velmi silný. Míra registrované nezaměstnanosti dále klesala, třebaže je stále vysoká. Výběr rozpočtových příjmů byl do značné míry v souladu se stanovenými cíly a zlepšilo se plnění rozpočtu. Reformy veřejných financí dále pokračily, trvají však fiskální rizika. Je možné konstatovat, že soubor makroekonomických politik byl v širokém měřítku přijatelný.

První ekonomický a fiskální program pro období 2006 – 2008 byl autoritami předložen v prosinci 2006. Jedná se o všestranně logický ekonomicko – politický dokument, který navrhuje zásady platné ve střednědobém rámci. Nicméně tento program nedával žádné indikace důležitých fiskálních opatření a právní platnost fiskálního rámce zůstává nejasná. Pokračuje rovněž spolupráce s mezinárodními finančními institucemi, aby zde existovala jakási kotva pro ekonomické postupy. V červenci 2007 Mezinárodní měnový fond dokončil třetí revizi ohledně současného programu a v této souvislosti byly vymezeny veškeré kvantitativní cíle a strukturální podmínky.

Kapacita k vyrovnání se s konkurenčními tlaky a tržními silami v EU

Hospodářský růst a stabilita Albánie má pokračující tendenci, a to i navzdory energetické krizi, která v zemi proběhla na konci let 2005 a 2006. Podnikatelské prostředí však zůstává slabé a potřebuje podstatné zlepšení. Významný nedostatek soudnictví, nejistota ve vlastnictví majetku, vysoká úroveň korupce, neadekvátní infrastruktura a nespolehlivá dodávka energií překáží v ekonomickém rozvoji země.

Albánie učinila pokrok v přizpůsobování svých právních předpisů, politiky a kapacity *evropským standardům* a provádí závazky vyplývající z Prozatímní obchodní dohody. V některých oblastech, jako je celní správa, hospodářská soutěž a boj proti organizované trestné činnosti, je pokrok, který byl dosažen v uplynulých letech, trvalý. V jiných oblastech, jako je energetika, doprava a práva duševního vlastnictví, je pokrok relativně omezený.

Pokroku bylo dosaženo při elektronizaci *celní správy*, což Albánii napomohlo efektivněji provádět obchodní ustanovení vyplývající z dohody. Celní příjmy nadále rostly. Albánie provedla snížení celních sazeb, které stanoví Prozatímní dohoda. Stále je však třeba zlepšit infrastrukturu a přiblížit se postupům EU. Byla racionalizována správa *daní* a byl učiněn

pokrok při elektronizaci a vyřizování stížností daňových poplatníků. Daňový výnos však zůstává nízký. Je zapotřebí vypracovat celkovou strategii výběru daní a daňové kontroly a dále se přiblížit právním předpisům a postupům EU.

K určitému pokroku došlo v oblasti evropských standardů v *sociální politice a politice zaměstnanosti*. Byly vytvořeny programy na podporu zaměstnanosti sociálně zranitelných skupin a přijetím zákona o kontrole práce se zlepšil institucionální a regulační rámec. Kapacita inspektorátu práce je však stále omezená a ochrana zdraví a bezpečnosti při práci a je značně nedostatečná. Nedostatečné informace a správní systémy brání určení stavu sociálního rozvoje a situace zaměstnanosti a vývoji přiměřených strategií zaměstnanosti a sociálního začlenění. K určitému pokroku došlo v oblasti evropských norem ve *vzdělávání*. Rozpočtové položky pro vzdělávání ve výrazně zvýšily. Bylo zahájeno provádění národních strategií předuniverzitního a odborného vzdělávání a byl schválen nový zákon o vyšším vzdělávání.

V roce 2007 došlo k navýšení rozpočtu do vzdělání, který byl až do té doby na nízké úrovni. Nový zákon týkající se vyššího vzdělání byl přijat parlamentem v květnu roku 2007. Na trhu práce dochází ke změnám zejména v oblasti dlouhodobého nezaměstnání, vytváření nových pracovních míst a zaměstnávání mládeže.

Pokud jde o *energetiku*, není Albánie schopná zajistit bezpečnost dodávek elektřiny. Pro splnění požadavků vyplývajících ze Smlouvy o Energetickém společenství (ECT) je zapotřebí velkého úsilí. Jako smluvní strana ECT je Albánie povinna provádět příslušné právní předpisy EU, zejména v oblasti energie, od července 2007. Navzdory určitému pokroku, jenž zahrnuje novou právní úpravu výroby energie ve vodních elektrárnách a mírnému zlepšení vymáhání dlužných částek, zůstává sektor energetiky v kritickém stavu, což brání společenskému a ekonomickému rozvoji země.

Velmi závažným problémem zůstává *organizovaná trestná činnost*. Došlo k určitému počtu zatčení osob ve velmi závažných případech organizované trestné činnosti. Zlepšila se policejní reakce na závažné trestné činy a bylo zavedeno nové taktické vybavení a vybavení pro vyšetřování. Zlepšila se spolupráce s Interpolem, což umožnilo vykonání množství mezinárodních zatýkacích rozkazů, ale mnoho mezinárodních žádostí o zadržení nebylo stále ještě uskutečněno. Úsilí v boji s organizovaným zločinem je stále omezováno korupcí

a slabou ochranou svědků. Problémy s výpočetní technikou zase brání využití zpravodajských informací. Ačkoli se zlepšila spolupráce se sousedními zeměmi v oblasti boje s krádežemi vozidel, je domácí spolupráce mezi jednotlivými orgány stále slabá, což snižuje účinnost tohoto boje.

V současné době je novelizován zákon o *ochraně osobních údajů* z důvodu jeho harmonizace s evropskými standardy, avšak stále ještě neexistuje nezávislý kontrolní úřad na ochranu údajů s dostatečnými pravomocemi.

3.4 Analýza vzájemného obchodu Albánie se státy EU

Prozatímní dohoda mezi Albánií a EU, která vstoupila v platnost v roce 2006, dala impuls k liberalizaci zahraničního obchodu země, a to ne pouze kvůli intenzivnímu podílu liberalizace, která byla v této dohodě předpokládána, ale také kvůli převaze EU jako partnera Albánie. Jak již bylo několikrát zmíněno, Prozatímní dohoda hraje významnou roli při zapojování Albánie do struktur Společenství.

V rámci Prozatímní dohody se mezi účastníky uplatňuje symetrický obchodní režim, zatímco od roku 1992 je ve specifických dohodách země zakotven asymetrický režim, který je používán na různé skupiny produktů, a sice na:

I. Produkty exportovány do EU mající původ v Albánii

- Průmyslové produkty – všechny výrobky podléhají bezcelnímu přístupu od 1. 12. 2006, kdy vstoupila dohoda v platnost.
- Zemědělské produkty – dohoda očekává bezcelní přístup pro 323 zemědělských produktů mající původ v Albánii při vstupu na trh EU.

II. Produkty exportovány do Albánie mající původ v EU

- Průmyslové výrobky – na všechny produkty se vztahuje bezcelní přístup kromě výrobků jako kosmetika a čisticí prostředky, cement, plasty, dřevěný nábytek a obuv. Tyto výrobky budou redukovány v období 5 let od vstupu dohody v platnost.³⁶
- Zemědělské výrobky – jsou upřesněny v tab. 3.3. „Tarifní liberalizace zemědělských produktů exportovaných do Albánie“.

Tab. 3.3: Tarifní liberalizace zemědělských produktů exportovaných do Albánie

Popis komodity	Status
701 tarifních linií základních zemědělských produktů, které nejsou považovány pro Albánii za citlivé	bezcelní přístup
495 tarifních linií základních zemědělských produktů, které jsou pro Albánii považovány za polocitlivé	snížení sazeb
148 tarifních linií na zpracované zemědělské výrobky nepovažovány pro Albánii za citlivé	bezcelní přístup
Alkoholické nápoje	bezcelní přístup
Mléko a máslo, kečup	upraveno v rámci doložky nejvyšších výhod
103 tarifních linií zahrnující zeleninu, čokoládu, kakao, moučné výrobky, pivo a tabák	snížení sazeb v průběhu 5-ti let

Zdroj: [7], vlastní zpracování

Lze očekávat, že z pohledu spotřebitelů bude zboží levnější a to z toho důvodu, že nejvíce dovážené spotřební zboží pochází z trhů EU a rovněž dojde ke zvýšení možnosti výběru pro spotřebitele. Co se týče perspektivy producentů, tak zatímco se v rámci citlivého sektoru budou snažit vyrovnat se s konkurenčním tlakem, tak produkční sektor, který bude využívat dovážené stroje a materiály, bude mít výhody z obchodní liberalizace.

³⁶ 80 % výrobků v rámci doložky nejvyšších výhod po vstupu dohody v platnost, 60 % v prvním roce, 40 % ve druhém roce, 20 % ve třetím roce, 10 % ve čtvrtém roce a v pátém roce budou tyto výrobky podléhat bezcelnímu přístupu.

3.4.1 Dynamika a struktura obchodu Albánie s EU-25

Obchodní toky mezi Albánií a EU-25 v roce 2006 dosáhly přibližně 2,6 mil. USD, což je nárůst o téměř 44% ve srovnání s výchozím rokem 2003. Tyto změny jsou platné jak pro export, tak pro import, ale ve srovnání s dovozem z EU (63 %) je podíl vývozu do EU (88 %) vyšší, jak je zřejmé z tab. 3.4. „Souhrn klíčových obchodních indikátorů mezi Albánií a EU-25“.³⁷

Tab. 3.4: Souhrn klíčových obchodních indikátorů mezi Albánií a EU-25

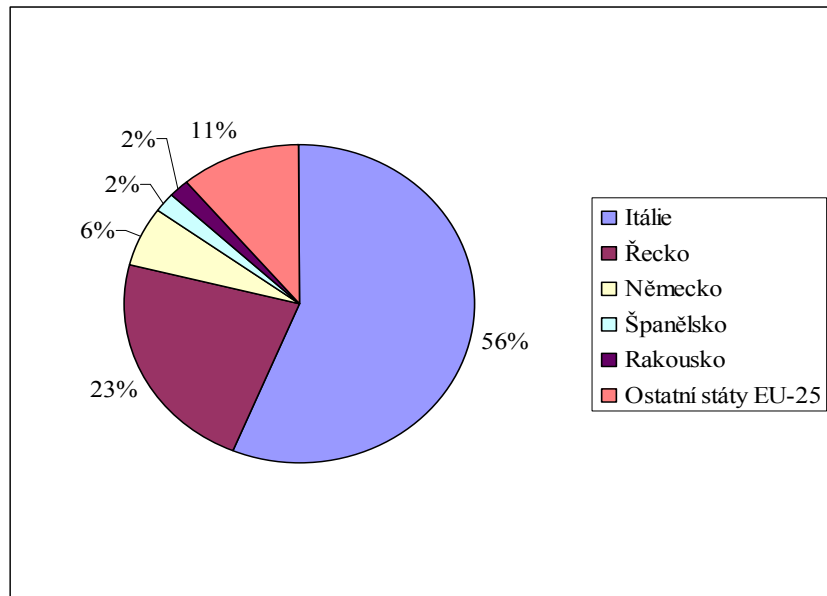
	2003	2004	2005	2006
Obchodní toky mezi Albánií a EU (mil. USD)	1,800.486	2,143.184	2,275.526	2,606.549
Podíl na celkovém obchodu Albánie	78%	74%	70%	68%
Import z EU-25 (mil. USD)	1,380.751	1,597.409	1,691.366	1,910.181
Podíl na celkových importech Albánie	74%	70%	65%	63%
Export do EU-25 (mil. USD)	419.735	545.775	584.160	696.368
Podíl na celkových exportech Albánie	94%	90%	89%	88%
Obchodní deficit (mil. USD)	961.016	1,151.635	1,107.207	1,213.813

Zdroj: [7], vlastní zpracování

Obchodní toky byly ve sledovaném období orientovány především na Itálii a Řecko, což jsou dva nejvýznamnější obchodní partneři země. Jejich podíl na celkovém obchodu EU byl během daného období stabilní. Německo zaujímá třetí pozici, poté následuje Rakousko a Španělsko, jak ukazuje graf 3.1 „Podíl členských států EU-25 na celkovém obchodu Albánie, 2006“.

³⁷ Ačkoli 10 států z EU-25 vstoupilo do EU až v roce 2004, údaje z roku 2003 zahrnují i těchto 10 států.

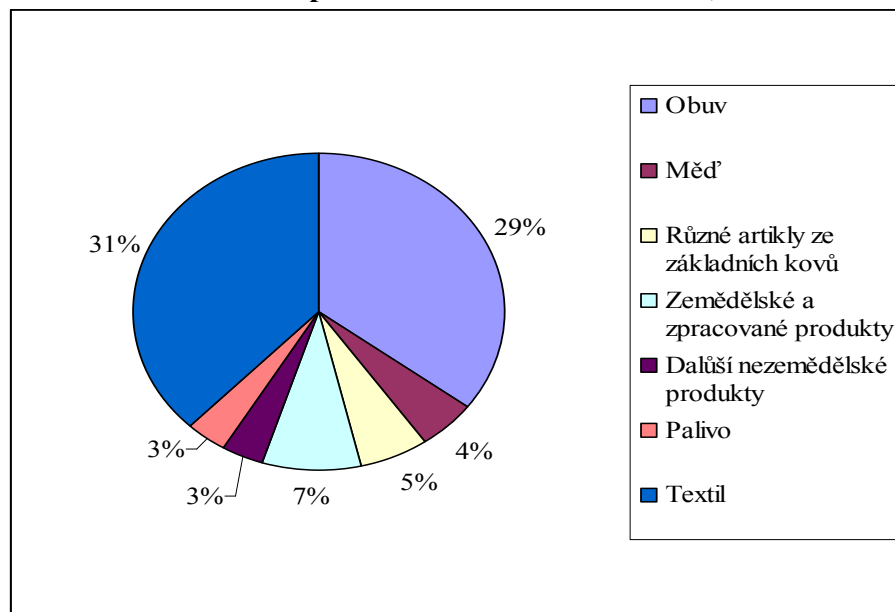
Graf 3.1: Podíl členských států EU-25 na celkovém obchodu Albánie, 2006



Zdroj: [7], vlastní zpracování

Struktura exportu v roce 2006 měla stejný charakter jako v předcházejících letech. Tato skladba byla zaměřena na skupinu obuvi a textilu, které tvořily 60 % celkového vývozu Albánie do EU-25. Vývozy se týkají především produktů zpracovaných doma a obchodní toky jsou uskutečňovány do Itálie a Řecka. Další významné exportní komodity ukazuje graf 3.2 „Struktura exportu Albánie do zemí EU-25, 2006“.

Graf 3.2: Struktura exportu Albánie do zemí EU-25, 2006



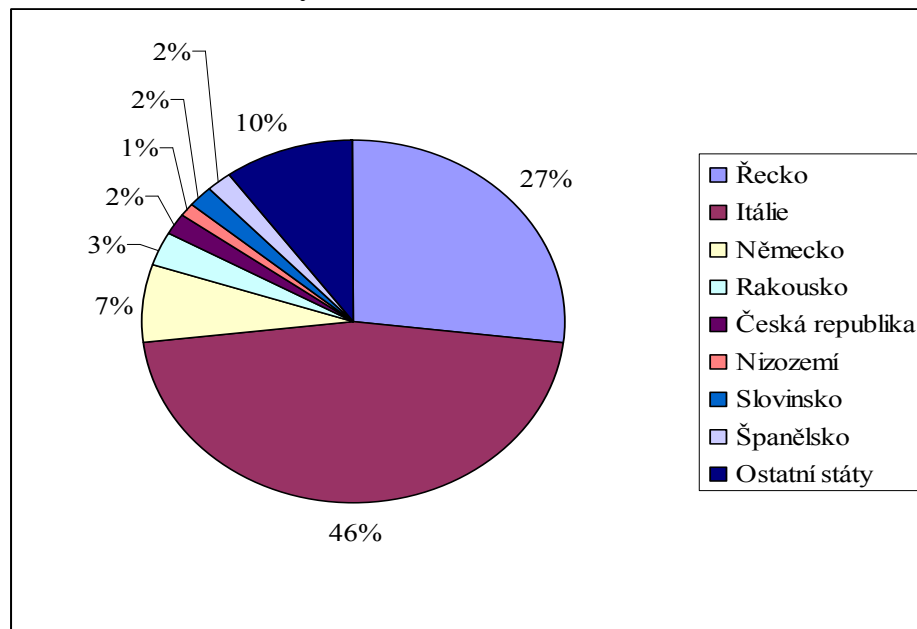
Zdroj: [7], vlastní zpracování

Z desíti nejvyváženejších produktů roku 2006 je šest právě z oblasti obuvi a textilu, což lze odvodit také z toho hlediska, že tyto dvě skupiny komodit zaujímají největší část exportu. Export těchto komodit dosáhl ve sledovaném roce hodnoty 88,4 mil. USD a dá se očekávat, že bude docházet k přírůstkům.

Vývoz zemědělských produktů se pohyboval v roce 2006 na úrovni 65 mil. USD, což představuje 7 % celkového exportu Albánie, jak je zřejmé z grafu 3.2. „Struktura exportu Albánie do zemí EU-25, 2006“. Struktura vývozu zemědělských komodit do zemí EU dominuje primární zemědělství. Nejvyváženejší komoditou jsou ančovičky, které tvoří 99 % celkového zemědělského vývozu.

Dovozy ze zemí EU-25 v roce 2006 dosáhl 1,9 mld. USD, jak dokazuje tab. 3.4 „Souhrn klíčových obchodních indikátorů mezi Albánií a EU-25“, což ve srovnání s předcházejícím rokem znamená nárůst o 13 %. V roce 2006 podíl dovozů Albánie ze zemí EU-25 na celkovém dovozu země dosáhl hodnoty 63 %, což je nejnižší údaj za sledované období 2003 – 2006.

Graf 3.3: Podíl členských států na celkovém dovozu Albánie z EU-25, 2006



Zdroj: [7], vlastní zpracování

Podobně jako export, tak i import je orientován především na Itálii a Řecko, jak je vidět z grafu 3.3 „Podíl členských států na celkovém dovozu Albánie z EU-25, 2006“. Nejvíce dováženými segmenty jsou dopravní prostředky, mechanická a elektrická zařízení, která představují pro ekonomiku zejména pokračující investice a pro populaci určitou spotřebu. Nepatrný pokles v podílu importu byl zaznamenán v sektoru agro-potravin jako ovoce, zelenina, obilí a mouka.

Hodnota exportu a importu zboží a služeb Albánie se v roce 2006 dostala na úroveň 74 % HDP, což znamená, že došlo ke zvýšení otevřenosti ekonomiky ve srovnání s předcházejícím rokem. EU je největším obchodním partnerem země a v tomtéž roce Albánie rozšiřovala svůj obchod i s nečlenskými státy EU.

Jak je zřejmé, z priorit albánské vlády došlo ke zlepšení stávající situace v oblastech turistiky, infrastruktury, životního prostředí, pracovních příležitostí a sociálních jistot, zdravotní péče, školství a privatizace největších státních podniků. Vláda je i nadále připravena implementovat reformy, které mají napomoci dalšímu zesílení boje proti korupci, daňovým únikům a nelegálním obchodům. Ekonomika země by měla být zaměřena hlavně na zvyšování přílivu přímých zahraničních investic na obnovu hospodářství, zefektivnit domácí průmysl, snižovat deficit pasivní obchodní bilance a veřejného dluhu a udržet makroekonomickou stabilitu.

Podle mého názoru je na tom Albánská republika v oblasti přibližování se k evropským integracím relativně dobře. Daří se jí plnit určitá kodaňská kritéria a ve srovnání s ostatními státy regionu zaujímá stabilní postavení. Je jasné, že zemí, která vstoupí do EU z daného regionu jako první, bude Chorvatsko. Pokud vezmu v úvahu stav Albánie na možné zapojení se do struktur EU, je pravděpodobné, že k jejímu přistoupení dojde teprve ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Rozhodně se zde nedá hovořit pouze o pár letech, protože Albánie má před sebou ještě kus cesty. Důraz je nyní kladen na důkladné přípravy, které mají zaručit, že země bude schopna řešit podstatné otázky týkající se státní správy, hospodářství a v neposlední řadě i otázky vztahující se na práva a politiky EU.

Závěr

Albánská republika je jednou ze zemí Balkánského regionu, která získala status potenciálního kandidáta na vstup do struktur EU a jejím prioritním cílem je právě zapojení se do evropské integrace.

Mezi nejdůležitější část legislativního a institucionálního rozvoje Albánie patří podepsání Prozatímní dohody s EU, která vstoupila v platnost 1. prosince 2006. Tato dohoda je pro zemi významným nástrojem z hlediska očekávané integrace do EU. S ohledem na převahu EU jako obchodního partnera Albánie, je Prozatímní dohoda velkým impulsem pro liberalizaci zahraničního obchodu Albánské republiky.

Významným krokem země v oblasti její obchodní politiky byl vstup do integrace CEFTA. Dohoda představuje prostředek pro překonání problémů a potíží, se kterými se Albánie setkala v procesu aplikace bilaterálních dohod o volném obchodu se zeměmi regionu. Z důvodu toho, že původní členské státy vystoupily z CEFTA a vstoupily do EU, bylo rozhodnuto, aby se CEFTA rozšířila o státy Balkánského poloostrova, které již měly dokončeny formy bilaterálních dohod o volném obchodě v rámci Paktu stability jihovýchodní Evropy.

Ekonomika země se sice v posledních letech vyznačovala určitou makroekonomickou stabilitou, poměrně stabilní měnou a nízkou inflací, není však stále schopna zabezpečit dostatek finančních zdrojů pro investice do středních a velkých projektů. Poměrně slušných výsledků bylo dosaženo v oblasti obchodu, zejména díky zapojení se do organizace WTO v roce 2000 a rovněž díky již zmiňovanému uzavření dohody o volném obchodu se státy CEFTA.

Na základě rozborů, které jsem provedla, lze říci, že státy CEFTA více obchodují právě se zeměmi EU než mezi sebou navzájem. Téměř 88 % albánského vývozu směřuje do EU a země Evropské integrace jsou tedy nejdůležitějším obchodním partnerem Albánie. Při bližší analýze lze konstatovat, že vývoz se realizuje do třech zemí EU, a to do Itálie, Řecka a Německa. EU se podílí 63 % na albánském dovozu a nejvýznamnějšími dovozci jsou Itálie, Řecko a Německo.

Vzájemný obchod států CEFTA však rozhodně není zanedbatelný a plní důležitou roli, protože stále dochází k posilování obchodních vazeb mezi ekonomikami jihovýchodní Evropy. Tím dostávají dané státy šanci získat zkušenosti z obchodní liberalizace, která je významným předchůdcem pro ekonomickou spolupráci v případě členství států v evropské integraci. Dohoda je dokladem nového směru v regionální kooperaci zemí a otevírá tak zájem zahraničních investorů, kteří se chtějí prosadit na jejich společném trhu. Dohoda CEFTA tedy plní svůj účel, protože napomáhá vytváření společného trhu a posilování ekonomik států integrace.

V rámci bilaterálního obchodu země se státy CEFTA, tak nejvíce Albánie v roce 2006 exportovala do Kosova a naopak nulových hodnot dosahoval vývoz do Moldavska. V oblasti importu v roce 2006 vykazovala Albánie největší hodnoty s Bulharskem, které v té době bylo ještě členem integrace a nejmenší hodnoty vykazovala s Moldavskem.

Podpis SAD Albánie s EU v červnu roku 2006 byl po přibližně třech a půl letech vyjednávání více politickým rozhodnutím, než plněním obecně požadovaných kritérií. Albánie se jen těžko vyrovnává s faktem, že EU je především založená na určitých hodnotách a perspektivní účast v ní představuje integraci do širšího politického, ekonomického a kulturního prostředí. Mnohem více by jí vyhovovalo, kdyby EU byla politicko – ekonomickou organizací bez pevného vnitřního řádu a pravidel, která by zajišťovala prosperitu svým nejslabším členům.

Je nesporné, že vláda současného premiéra Sali Berishi si, v porovnání s předchozí exekutivou Patose Nana, mnohem více uvědomuje, že nemůže vstoupit do struktur EU bez předchozího viditelného omezení korupce a organizovaného zločinu a bez řešení vážných nedostatků ve volebním systému. Tato Kodaňská kritéria Albánská republika stále nesplňuje, ale lze předpokládat, že se jí to časem podaří.

Lze říci, že Evropská integrace se vyznačuje dvěma souběžně probíhajícími procesy. Jedním z nich je proces prohlubování integrace a druhým je proces rozšiřování. V současné době může být EU rozšířena o státy Balkánského poloostrova, kdy jedním z potenciálních kandidátů je i Albánská republika. Členství země v EU s sebou může přinést určité výhody, ale také řadu rizik z možného dalšího vývoje. Je jasné, že na začlenění Albánie do EU nejvíce vydělá právě Albánská republika. Otevrou se jí nové možnosti, především v čerpání

finančních prostředků z evropského rozpočtu, rozšíří se jednotný vnitřní trh a v neposlední řadě dojde i k růstu konkurenceschopnosti země. Předběžné datum na možné přijetí země do EU byl Komisí stanoven na rok 2014. Podle mého názoru je dané datum reálné, protože Albánie je na tom v oblasti přibližování se k evropským integracím relativně dobře. Daří se jí plnit určitá kodaňská kritéria a ve srovnání s ostatními státy regionu zaujímá stabilní postavení. V současné době probíhají důkladné přípravy, které mají zaručit, že země bude schopna řešit podstatné otázky týkající se státní správy, hospodářství a v neposlední řadě i otázky vztahující se na práva a politiky EU.

Závěrem lze říci, že Albánie je stabilním státem v zemích jihovýchodní Evropy, a že v zájmu urychlení integračního procesu přikládá albánská vláda velkou pozornost prohlubování regionální spolupráce. Konečným výsledkem má být funkční, otevřený a dynamicky spolupracující region.

Seznam použité literatury

a) Knihy

- [1] ADÁMKOVÁ, V. *Regionální ekonomická integrace SVE a její sounáležitost se západoevropským integračním procesem*. Praha: VŠE, 1999. 28 s. ISBN 80-7079-899-8.
- [2] AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Stabilita Balkánu a Evropské unie, příspěvek České republiky*. 1. vydání. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006. 184 s. ISBN 80-239-8060-8.
- [3] CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika – základní rysy a tendence vývoje*. Praha: VŠE, 2000. 258 s. ISBN 80-245-0011-6.
- [4] CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179804-5.
- [5] PLCHOVÁ, B. *Středoevropská dohoda o volném obchodě – CEFTA*. Praha: Oeconomica, 2003. 47 s. ISBN 80-245-0480-4.
- [6] ZLÝ, B. a kol. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2004. 233 s. ISBN 80-2480592-8.

b) Internetové zdroje

- [7] ALBANIAN CENTRE FOR INTERNATIONAL TRADE. *Albania 2006 Trade Report* [on-line]. 2006. [cit. 28. 10. 2007]. Dostupné na WWW: <<http://acit-al.org/publications/reports/Annualrep2006.pdf>>.
- [8] BEDEKR. *Albánie – základní informace* [on-line]. [cit. 3. 11. 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.bedekr.cz/staty/Evropa/Albanie>>.

- [9] BOSNA – NEZÁVISLÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. *Bosna a Hercegovina – ekonomika* [on-line]. 2007. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.bosna.cz/ekonomika.html>>.
- [10] BUSINESSINFO. *Albánie – souhrnná teritoriální informace* [on-line]. 31. 3. 2008. [cit. 13. 1. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/albanie/1000781/>>.
- [11] BUSINESSINFO. *Státní rozpočet Albánie na rok 2008 – návrh ministerstva financí* [on-line]. 14. 11. 2007. [cit. 13. 4. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/albanie/statni-rozpocet-albanie-na-rok-2008/1000781/46571/>>.
- [12] BUSINESSINFO. *Bosna a Hercegovina – souhrnná teritoriální informace* [on-line]. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/bosna-a-hercegovina/1001163/>>.
- [13] BUSINESSINFO. *Chorvatsko – souhrnná teritoriální informace* [on-line]. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/chorvatsko/1001165/>>.
- [14] BUSINESSINFO. *Makedonie – souhrnná teritoriální informace* [on-line]. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/makedonie/1001129/>>.
- [15] BUSINESSINFO. *Černá Hora – souhrnná teritoriální informace* [on-line]. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/cerna-hora/1001579/>>.
- [16] BUSINESSINFO. *Srbsko – souhrnná teritoriální informace* [on-line]. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/srbsko/1000798/>>.

- [17] BUSINESS.CENTER. *Doložka nejvyšších výhod* [on-line]. [cit. 11. 2. 2008].
Dostupné na WWW:
<<http://business.center.cz/business/pojmy/pojem.aspx?PojemID=1117>>.
- [18] CEBRE. *Fondy EU – Albánie se zapojuje do 7. rámcového programu* [on-line].
17. 12. 2007. [cit. 13. 3. 2008]. Dostupné na WWW:
<<http://www.cebrecz.cz/archiv-zprav/zprava-1587/>>.
- [19] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Albania* [on-line]. 15. 4. 2008. [cit. 9. 2. 2008].
Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/al.html#Econ>>.
- [20] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Bosnia and Herzegovina* [on-line]. 15. 4. 2008.
[cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>>.
- [21] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Croatia* [on-line]. 15. 4. 2008. [cit. 29. 2. 2008].
Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hr.html>>.
- [22] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Kosovo* [on-line]. 15. 4. 2008. [cit. 30. 2. 2008].
Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>>.
- [23] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Macedonia* [on-line]. 15. 4. 2008.
[cit. 30. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html>>.
- [24] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Moldova* [on-line]. 15. 4. 2008. [cit. 1. 3. 2008].
Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/md.html>>.

- [25] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Montenegro* [on-line]. 15. 4. 2008. [cit. 1. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mj.html>>.
- [26] CIA – THE WORLD FACTBOOK. *Serbia* [on-line]. 15. 4. 2008. [cit. 1. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rb.html>>.
- [27] COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Albania 2007 Progress Report* [on-line]. 2007. [cit. 2. 11. 2007]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/albania_progress_reports_en.pdf>.
- [28] DOALBANIE. *První výročí Prozatímní dohody mezi EU a Albánií* [on-line]. 6. 12. 2007. [cit. 12. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.doalbanie.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=40&Itemid=50>.
- [29] EURACTIV. *Vztahy EU a Západního Balkánu* [on-line]. [cit. 24. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/link-dossier/vztahy-eu-a-zpadneho-balknu>>.
- [30] EURACTIV. *Albánie ukončila jednání o Stabilizační a asociační dohodě* [on-line]. 22. 3. 2006. [cit. 9. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/albnie-ukonila-jednn-o-stabilizan-a-asocian-dohod>>.
- [31] EUROPA. *European Partnership with Albania* [on-line]. 12. 3. 2007. [cit. 6. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18011.htm>>.
- [32] EUROPA. *A New Regional Agreement to Develop Trade in South Eastern Europe* [on-line]. 19. 12. 2006. [cit. 28. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/502&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fr>>.

- [33] EUROPEAN COMMISSION. *Albania Country Strategy Paper 2002 – 2006* [on-line]. 30. 11. 2001. [cit. 10. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/cards/publications/albania_strategy_paper_en.pdf>.
- [34] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – Albania* [on-line]. 2007. [cit. 11. 1. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/albania/index_en.htm>.
- [35] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – Croatia* [on-line]. 2008. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/croatia/index_en.htm>.
- [36] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – The Former Yugoslav Republic of Macedonia* [on-line]. 2007. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm>.
- [37] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – Bosnia and Herzegovina* [on-line]. 2007. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/bosnia_and_herzegovina/index_en.htm>.
- [38] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – Montenegro* [on-line]. 2007. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/montenegro/index_en.htm>.
- [39] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – Serbia* [on-line]. 2007. [cit. 20. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/index_en.htm>.

- [40] EUROPEAN COMMISSION. *Enlargement – Kosovo under UNSCR 1244* [on-line]. 2008. [cit. 20. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/kosovo/index_en.htm>.
- [41] EUROSOP. *Makedonie – zahraniční politika* [on-line]. [cit. 13. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.eurosop.cz/47648/121306/clanek/makedonie/zahranicni-politika/>>.
- [42] WIKIPEDIE. *Albánie* [on-line]. 2. 4. 2008. [cit. 3. 11. 2007]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Alb%C3%A1nie>>.
- [43] WIKIPEDIE. *Alfred Moisiu – prezident Albánie* [on-line]. 1. 2. 2008. [cit. 3. 11. 2007]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Alfred_Moisiu>.
- [44] WIKIPEDIE. *Sali Berisha – premiér Albánie* [on-line]. 1. 4. 2008. [cit. 3. 11. 2007]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sali_Berisha>.
- [45] WIKIPEDIE. *Bosna a Hercegovina* [on-line]. 3. 4. 2008. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bosna_a_Hercegovina>.
- [46] WIKIPEDIE. *Černá Hora* [on-line]. 14. 4. 2008. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cern%C3%A1_Hora>.
- [47] WIKIPEDIE. *Chorvatsko* [on-line]. 12. 4. 2008. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chorvatsko>>.
- [48] WIKIPEDIE. *Kosovo* [on-line]. 12. 4. 2008. [cit. 9. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kosovo>>.
- [49] WIKIPEDIE. *Makedonie* [on-line]. 13. 3. 2008. [cit. 29. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Makedonie>>.

- [50] WIKIPEDIE. *Moldavsko* [on-line]. 8. 4. 2008. [cit. 20. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Moldavsko>>.
- [51] WIKIPEDIE. *Srbsko* [on-line]. 8. 4. 2008. [cit. 9. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Srbsko>>.
- [52] WIKIPEDIE. *Central European Free Trade Agreement* [on-line]. 8. 4. 2008. [cit. 19. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Central_European_Free_Trade_Agreement>.
- [53] WIKIPEDIE. *Rada vzájemné hospodářské činnosti* [on-line]. 18. 3. 2008. [cit. 25. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/RVHP>>.
- [54] WIKIPEDIE. *Referendum o nezávislosti Černé Hory* [on-line]. 10. 3. 2008. [cit. 25. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Referendum_o_nez%C3%A1vislosti_%C4%8Cern%C3%A9_Hory>.
- [55] WORLD TRADE ORGANIZATION. *Albania and the WTO* [on-line]. [cit. 11. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/albania_e.htm>.

Seznam použitých zkratk a symbolů

CARDS	Pomoc Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci
CE	Rada Evropy
CEFTA	Středoevropská dohoda o volném obchodu
CEI	Středoevropská iniciativa
CPE	Centrálně plánovaná ekonomika
CTF	Poradní pracovní skupiny
ECT	Smlouva o Energetickém společenství
EIB	Evropská investiční banka
ENP	Evropská politika sousedství
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
IPA	Předvstupní nástroj
JVE	Jihovýchodní Evropa
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	Severoatlantická aliance
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SAD	Stabilizační a asociační dohoda
SAP	Stabilizační a asociační proces
SB	Světová banka
SNS	Společenství nezávislých států
SP	Socialistická strana
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SVE	Střední a východní Evropa
TCECA	Dohoda o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci
V3 (resp. V4)	Visegrádská trojka (resp. Visegrádská čtyřka)
WTO	Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2008

.....
Bc. Alice Juřinová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Alice Juřinová
Soukenická 392
739 44 Brušperk

Seznam příloh

Příloha 1 – Redukce tarifů vybraných výrobků

Příloha 2 – Obchod Albánie se státy regionu

Příloha 3 – Shrnutí spolupráce EU a Albánie

Příloha 4 – Nástroj IPA pro Albánii pro období 2007 - 2009